

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Parempi Suvela: Lasten näkemyksiä alueen kehittämiseen

Eronen, Jonna & Wuorinen, Tiina

2013 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Otaniemi

Parempi Suvela:
Lasten näkemyksiä alueen kehittämiseen

Jonna Eronen
Tiina Wuorinen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2013

Jonna Eronen & Tiina Wuorinen

Parempi Suvela: Lasten näkemyksiä alueen kehittämiseen

Vuosi 2013 Sivumäärä 65

Opinnäytetyön aiheena oli Parempi Suvela: Lasten näkemyksiä alueen kehittämiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lasten näkemyksiä ympäristöstä osana heidän arkeaan Suvelan alueella. Tutkimuksen tavoitteena oli tukea ja tuoda esille lasten ääntä alueen kehittämisessä. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, joka on vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostettiin viisivuotiaan lapsen, osallisuuden, photo-voicen, sadutuksen ja varhaiskasvatuksen kuvallisen ilmaisun käsitteistä. Tutkimus toteutettiin syksyn 2013 aikana ja siihen osallistui yhdeksän Kirstin päiväkodin viisivuotiasta lasta. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui jokaiselle lapselle viidestä toteutuskerrasta: tutustuminen, valokuvaus, kuvatekstin tekeminen, muutosidean toteuttaminen ja näyttely. Opinnäytetyön toinen osuus muodostui kerättyjen palautteiden käsittelystä sekä tulosten esittelystä. Tulosten aineisto muodostui opinnäytetyössä valmistuneista lasten teoksista.

Tulokset jaettiin neljään teemaan teoksissa toistuvien asioiden mukaan. Nämä teemat ovat: ilkeivallattomampi, esteettisempi, lapsiystävällisempi ja siistimpi Suvela, joista jokainen kuvaa Suvelan kehittämistä omasta näkökulmastaan. Ilkeivallattomammassa teemassa kuvattuja kohteita olivat ihmisten sotkemat ja rikkomat paikat, joihin muutosideoina ehdotettiin muun muassa maalausta ja korjaamista. Esteettisempään teemaan kuului luontoon ja ympäristöön liittyviä asioita, joihin lapset kaipaivat parannusta. Lapsiystävällisemmässä teemassa esiintyi lapsen leikkiin sekä toimintaan liittyviä seikkoja ja niitä lisääviä muutosideoita Suvelassa. Siistimpi Suvela -teema sisälsi kuvia roskista sekä väärillä paikoilla olevista tavaroista, joihin muutosideoina ehdotettiin siivousta ja asioiden oikeille paikoille viemistä.

Suvela on toiminut pilottialueena monessa eri tutkimusyhteistyöhankkeessa ja noussut valtakunnallisestikin tunnetuksi lähiökehittämiskohteeksi. Tällä hetkellä Espoon keskuksen alueella on käynnissä Laurea-ammattikorkeakoulun Välittävät Valittavat Verkostot -tutkimushanke (2013-2015), jonka kehittämisen kohteena on erityisesti Suvela ja Kirkkojärvi asema-alueineen.

Asiasanat: lapset, valokuvatyöskentely, osallisuus, aluekehitys, toiminnallinen opinnäytetyö

Jonna Eronen & Tiina Wuorinen

Better Suvela: Children's views for the developing of the area

Year	2013	Pages	65
------	------	-------	----

The subject of the thesis was Better Suvela: Children's views for the developing of the area. The purpose of the thesis was to chart children's points of view about the Suvela neighbourhood as a part of their everyday life. The goal of the study was to support and bring out children's voice for developing of the area. This is a functional thesis which is an option for a developmental thesis at a university of applied sciences.

The theoretical context of the study included concepts such as a five-year-old child, participation, photovoice, story crafting and visual expression of early childhood education. The study was implemented during the autumn of 2013 and participants were nine children of Kirsti's day care center. The functional part of the thesis consisted of five sessions for each child: familiarization, photographing, making captions, creating development ideas and exhibition. The second part consisted of processing the feedback and presenting the results of the thesis. The data of results included the children's artworks which were composed for the thesis.

The results were divided into four themes according to repeated topics in the artworks. The themes are: less mischievous, more esthetical, more child-friendly and cleaner Suvela. Each of them describes developing the Suvela area from its own point of view. Pictures from a less mischievous theme presented places that had been messed up and broken by the people. The children's development ideas consisted of painting and repairing the places. A more esthetical theme included pictures which related to nature and environment and to which the children wanted improvement. Pictures from a more child-friendly theme related to a child's opportunities to play and be active in Suvela and the children wished for increasing of these opportunities. A cleaner theme included pictures of rubbish and items in the wrong places. Cleaning and taking the items to the right places were proposed as development ideas by the children.

Suvela has been a pilot area in many research projects and has become a nationally known suburban development project. Currently, the project Välttävät Valittavat Verkostot (2013-2015) is run by Laurea University of Applied Sciences and the project's subject of developing is especially Suvela and Kirkkojärvi with their station areas.

Keywords: children, photograph working, participation, development of area, functional thesis

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	7
2.1	Välittävät Valittavat Verkostot -hanke.....	8
2.2	Lapsitutkimus	8
2.3	Muut tutkimukset ja hankkeet	9
3	Teoreettinen viitekehys.....	10
3.1	Viisivuotias lapsi.....	11
3.2	Osallisuus	11
3.2.1	Lapsen osallisuus	12
3.2.2	Osallisuuden tikapuut.....	13
3.3	Photovoice.....	15
3.4	Sadutus.....	16
3.5	Kuvallinen ilmaisu varhaiskasvatuksessa	17
4	Opinnäytetyön kuvaus.....	17
4.1	Aikataulu.....	18
4.2	Tarkoitus ja tavoitteet	18
4.3	Toteutusympäristöt	19
4.3.1	Suvela	19
4.3.2	Kirstin päiväkoti	19
4.4	Kohderyhmä.....	20
5	Valokuvatyöskentelyn kuvaus.....	20
5.1	Tutustuminen	21
5.2	Valokuvaus.....	23
5.2.1	A-ryhmän valokuvaus	23
5.2.2	B-ryhmän valokuvaus	24
5.2.3	C-ryhmän valokuvaus	25
5.3	Kuvatekstien tekeminen	26
5.3.1	A-ryhmän kuvatekstien tekeminen.....	27
5.3.2	B-ryhmän kuvatekstien tekeminen.....	28
5.3.3	C-ryhmän kuvatekstien tekeminen.....	29
5.4	Muutosideoiden toteutus.....	30
5.4.1	A-ryhmän muutosideoiden toteutus.....	30
5.4.2	B-ryhmän muutosideoiden toteutus.....	31
5.4.3	C-ryhmän muutosideoiden toteutus.....	32
5.5	Näyttely.....	33
5.6	Valokuvatyöskentelyn kulku.....	34

6	Palautteiden käsittely.....	35
6.1	Lapsilta saadut palautteet.....	35
6.1.1	Valokuvauskerran palautteet.....	37
6.1.2	Kuvatekstikerran palautteet	38
6.1.3	Muutosideoiden toteutuskerran palautteet.....	40
6.2	Aikuisilta saadut palautteet.....	41
7	Tulokset.....	42
8	Pohdintaa.....	48
8.1	Arviointi.....	49
8.2	Ammatillinen kasvu	49
8.3	Eettisyys	50
8.4	Luotettavuus	51
8.5	Kehittämissuhteet ja jatkotutkimusaiheet.....	52
	Lähteet	53
	Kuvat	56
	Taulukot	57
	Liitteet.....	58

1 Johdanto

Lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen päätöksentekoon on ollut esillä viime aikoina niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. Huolimatta osallisuuden vahvasta esillä olosta laeissa ja asiakirjoissa, se ei kuitenkaan toteudu vielä riittävästi lapsille, nuorille ja perheille tarkoitetuissa palveluissa. Tarvitaan asenteiden ja toimintatapojen muutosta, jotta lapset ja heidän perheensä tulevat aidosti osallisiksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 15.)

Espoon keskuksen alueella toimii Laurea-ammattikorkeakoulun Välittävät Valittavat Verkostot -hanke, jonka yhtenä tavoitteena on kehittää asukkaiden osallisuutta alueen kehittämisessä. Halusimme osallistaa lapsia tähän toimintaan, mistä syntyikin opinnäytetyön aiheen idea. Meistä on tärkeää kuunnella myös lasten mielipiteitä ja ideoita etenkin myös heitä koskevissa asioissa. Aivan liian usein suunnittelu ja päätökset tehdään aikuisten toimesta, ja lapsinäkökulma jää huomioitta. Siksi halusimme päästää lapset itse kertomaan ja kuvaamaan asioita, joita Suvelan alueella pitäisi kehittää.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kirstin päiväkodin viisivuotiaiden lasten mielipiteitä ympäristöstä osana heidän arkeaan Suvelan alueella. Photovoice-, sadutus- ja kuvallisen ilmaisun menetelmien pohjalta luodun valokuvatyöskentelyn toimintamallin avulla selvitimme, mitkä asiat lasten mielestä kaipaavat alueella kehittämistä ja millaista muutosta lapset alueelle haluaisivat. Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea lapsia, valittuja menetelmiä käyttäen, ilmaisemaan mielipiteitään Suvelan alueesta ja näin lisätä heidän osallisuuttaan alueen kehittämiseksi. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui käsitteistä viisivuotias lapsi, osallisuus, photovoice, sadutus ja kuvallinen ilmaisu varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta osuudesta sekä saatujen palautteiden ja tulosten käsittelystä. Toiminnalliseen osuuteen kuului yhteensä 11 toteutuskertaa, joista jokainen lapsi osallistui viiteen toteutukseen. Nämä viisi toteutusta olivat tutustuminen, valokuvaus, kuvatekstit, muutosideat sekä näyttely. Tutustumis- ja näyttelykerrat olivat kaikille lapsille yhteisiä ja valokuvaus-, kuvateksti - ja muutosideakerroilla lapset työskentelivät kolmen hengen pienryhmissä. Toiminnallisesta osuudesta saadut palautteet on esitelty sekä taulukoina että sanallisesti. Tulokset on jaettu neljään niitä kuvaavaan luokkaan.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyön lähtökohtana toimivat opinnäytetyön tekijöiden opinnot, jotka liittyivät varhaiskasvatukseen, ja kiinnostus tehdä käytännönläheinen tutkimus lasten parissa. Idea opinnäytetyön aiheesta kehittyi Välittävät Valittavat Verkostot -hankkeen pohjalta. Opinnäytetyössä käytettävien photovoice-, sadutus- ja kuvallisen ilmaisun menetelmien valintaan vai-

kuttivat tekijöiden aiemmat opinnot, omat kokemukset ja kiinnostus näiden menetelmien käytöstä. Opinnäytetyön taustalla vaikutti myös tieto siitä, että lapsen asemaa, tasa-arvoa ja aktiivista osallistumista on tarkasteltu lähinnä aikuisten näkökulmasta, kuten Karlsson kirjoituksessaan toteaa (2012, 26).

2.1 Välittävät Valittavat Verkostot -hanke

Välittävät Valittavat Verkostot (VWV) on Laurea-ammattikorkeakoulun tutkimushanke, joka toteutetaan vuosina 2013-2015. Hankkeen kehittämisen kohteena on Espoon keskuksen alue, erityisesti Suvela ja Kirkkojärvi asema-alueineen. Hanketta rahoittaa Ympäristöministeriön asuinalueiden kehittämisohjelma. (Juujärvi 2013.)

Hankkeen tavoitteena on tutkia ja kehittää Espoon keskuksen asukkaiden osallisuutta alueen kehittämisessä ja verkostomaista kehittämistyön mallia yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Lisäksi tavoitteena on kehittää tehokkaita muotoja eri toimijoiden yhteistyölle. (Välittävät Valittavat Verkostot, 1-2.)

Espoon keskuksen alueella on monia fyysisen ympäristön haasteita sekä sosiaalisia haasteita, joihin kehittämistyöllä aiotaan vastata. Espoon keskuksen alueellinen erillaisuus nähdään positiivisena asiana, mikä mahdollistaa erilaisten yhteisöjen ja vähemmistöjen olemassaolon. Alueen verkostoissa on paljon sosiaalista pääomaa ja innovaatiopotentiaalia. Hankkeen tutkimusta tehdään yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa niin, että kerätään ja analysoidaan tietoa toimijoiden verkostoista ja kehittämiskohteista. Hankkeen tavoitteena on luoda espoolainen lähiökehittämisen malli, jossa asukkaat ovat mukana aidosti. (Välittävät Valittavat Verkostot, 1-2.)

Espoon kaupungin hakemuksessa asuinalueiden kehittämisohjelmaan 2013-2015 on kirjattu: "Kohdealuetta kehitetään yhteistyössä asukkaiden, järjestöjen ja alueen muiden toimijoiden kuten koulujen ja oppilaitosten kanssa." (Espoon kaupunki 2012, LIITE 1). Mielestämme on tärkeää saada myös alle kouluikäisten lasten mielipiteet ja ääni kuuluviin hankealueen kehittämisessä. Pidimme hankkeeseen yhteyttä Optima-virtuaalioppimisympäristössä sijaitsevan blogin välityksellä, johon muut hankkeeseen osallistujat saivat laittaa kommenttejaan opinnäytetyön ja toiminnan eri prosesseista.

2.2 Lapsitutkimus

Karlssonin (2012, 19) mukaan lapsitutkimus tarkoittaa lapsia koskevaa tutkimusta, joissa tiedon tuottajina voivat toimia niin lapset kuin aikuisetkin, esim. vanhemmat tai lasten kanssa työskentelevät. Tietoa lapsista voidaan hankkia monin eri tavoin. Karlsson on jakanut nämä tavat viiteen

eri tyyppiin, joista yksi on tuotosten kautta saatu tieto. Lapsista voidaan saada tietoa esimerkiksi kertomusten, päiväkirjojen, esitysten ja valokuvien välityksellä. Tuotokset voivat olla osa normaalia toimintaa tai erikseen tutkimustarkoitukseen koottua aineistoa.

Lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa tarkoituksena on tavoitella lasten näkökulmia ja heidän tuottamaansa tietoa, minkä vuoksi lapset osallistuvat tiedon tuottamiseen. Pyritään kuuntelemaan lasten viestejä sekä nostetaan esiin ja analysoidaan lasten kokemuksia, näkökulmia, painoituksia, tapoja toimia ja ilmaista asioista niiden kulttuurisessa, sosiaalisessa, yhteiskunnallisessa ja historiallisessa kontekstissa. Lapsinäkökulmaisen toiminnan lähtökohtana on lapsilta saatava tieto, johon yhdistetään ammattilaisten tieto ja osaaminen siten, että toiminta on yhteisöllistä ja vastavuoroista. Toiminta on tutkivaa, kokeilevaa ja ihmettelevää; sekä lapset että aikuiset etsivät vastauksia tahoillaan. Vaikka lasten näkökulmat otetaan huomioon, se ei vähättele tai poissulje aikuisten osaamista ja toimintaa. Päinvastoin kaikkien näkökulmia tarvitaan. (Karlsson 2012, 23-24.)

Lasten osallisuus ja vaikuttaminen ovat käsitteinä suhteellisen uusia. Lapsen asema, tasa-arvo ja aktiivinen osallistuminen ovat puhuttaneet pitkään, mutta aikuisnäkökulmaan verrattuna lapsinäkökulmasta tarkastelu on varsin nuori. Vuosituhannen vaihtuessa käytiin keskustelua lapsen asemasta yhteiskunnassa. Suomen lainsäädäntöä uusittiin ja tutkimus korosti lapsen asemaa, mutta silti käytännön kehittämishankkeissa lasten näkökulmat olivat esillä varsin harvoin. Lapsen ja nuoren osallisuuteen on kuitenkin kiinnitetty huomiota ja lapsinäkökulmaa on pyritty ottamaan monissa hankkeissa huomioon. (Karlsson 2012, 26-32.)

2.3 Muut tutkimukset ja hankkeet

Lapsen osallisuutta, etenkin päivähoitossa on viime aikoina tutkittu paljon. Monet tutkimukset ovat kuitenkin keskittyneet tutkimaan lapsen osallisuuden määrää, osallisuuden esiintymistapoja tai lapsen osallisuutta päiväkodissa työntekijöiden näkökulmasta. Lasten näkökulmaa on tutkittu vain jonkin verran. Niina Nykäsen opinnäytetyön *Kuuluuko lapsen ääni Suvelan päivähoitossa?: esiopetusikäisten lasten kokemuksia osallisuudesta* (2013) tarkoituksena oli kuvata esiopetusikäisten lasten kokemuksia omasta osallisuudestaan espoolaisessa Suvelan päiväkodissa sekä heidän toiveitaan päiväkodin toiminnalle. Myös Katri Salmisen opinnäytetyö *Unelmieni päiväkotipäivä: lasten osallisuuden mahdollistaminen Otsopesässä* (2013) sekä Tanja Komulaisen *Torstai on toiveita täynnä: lasten osallisuuden vahvistaminen päiväkotimuksuteekin toiminnassa* (2012) tutkivat lasten näkökulmaa osallisuuden vahvistamisesta ja mahdollistamisesta päiväkodissa.

Sadutusta ja valokuvausta sekä kuvallisen ilmaisun menetelmiä ja sovellettuna photovoicemenetelmää on käytetty monissa opinnäytetöissä. Esimerkiksi Katri Salminen (2013) käytti opinnäytetyönsä menetelminä sadutusta, piirtämistä ja valokuvausta.

Pienten lasten kanssa osallisuushankkeita on toteutettu varsin niukasti. Vuonna 2003-2004 Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjesti yli 30 paikkakunnalla pienten lasten Yhdessä lasten kanssa -osallisuusverkostohankkeen. Esimerkiksi Kouvolan seudun hankkeessa eri alojen ammattilaiset ryhtyivät epäilyjen ja kriittisen pohdinnan jälkeen kuuntelemaan pieniä lapsia. Lapset valokuvasivat toimintaympäristöään ja kertoivat tarinoita. Ammattilaiset kiinnittivät huomiota lasten sanomaan ja löysivät uusia näkökulmia oman työnsä kehittämiseen. (Karlsson 2012, 33.)

Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VKK-Metrohanke on vuosina 2009-2011 kehittänyt uusia tapoja vahvistaa lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia sekä työntekijöiden ammatillisuutta. Kehittämisessä näkökulmana oli osallisuuden vahvistaminen ja kehittäminen tapahtui päiväkodeissa. (Mäkitalo, Nevanen, Ojala, Tast, Venninen, & Vilpas 2011, 4.)

Espoon keskuksen alueella on tehty hankkeita ja sen kaupunkikuvaa ja -rakennetta on kehitetty määrätietoisesti 2000-luvulla (Espoon kaupunki 2012). Suvelassa toimineiden hankkeiden ansiosta alueella on edetty rakentamissuunnitelmista kunnostustoimenpiteisiin, joiden tavoitteena on ollut lisätä asukasviihtyvyyttä, edistää asukkaiden elämänlaatua ja -hallintaa, sekä nostaa alueen arvostusta asuinalueena (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2013). Alueella on toiminut muun muassa 4V, MOVE ja Urbaani Onni -hankkeet. Aalto-yliopiston Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen tekemä pehmoGIS-kysely oli osa Tekes-rahoitteista Urbaani Onni-hanketta 2009-2010. Kyselyn tarkoituksena oli tarkastella Suvelan kaupunginosan alueen asukkaiden kokemuksia arkisista onnen paikoista ja arvioida elinympäristön koettua laatua sekä ehdotuksia alueen parantamiseksi. (Yhdyskuntasuunnittelu- ja koulutuskeskus 2011.)

3 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu opinnäytetyön keskeisistä käsitteistä. Nämä käsitteet ovat viisivuotias lapsi, osallisuus, photovoice, sadutus ja kuvallinen ilmaisu varhaiskasvatuksessa.

3.1 Viisivuotias lapsi

Viisivuotias lapsi määritellään leikki-ikäiseksi, jonka kieli, ajattelu ja sosiaaliset taidot kehittyvät nopeasti. Viisivuotias muodostaa vielä omaa minäkuvaansa, johon vaikuttaa kokemukset toisten ihmisten kanssa toimimisesta, ympäristöltä saatu palaute ja lapsen näistä tilanteista tekemät tulkinnat ja johtopäätökset. (Lindblom-Ylänne, Niemelä, Päivänsalo & Tynjälä 2006, 59). Viisivuotiaan lapsen ajattelua ohjaa yksityiskohtien huomioiminen kokonaisuuden hahmottamisen sijaan ja hän löytääkin usein ihmeteltävää arkisistakin yksityiskohtaisista asioista, joiden huomaaminen voi olla aikuiselle vaikeaa. Viisivuotiaan kehityksessä päättelykykyä ohjaa suora havainto asiasta. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2012, 34.)

Nurmirannan ym. (2012, 19) mukaan lapset pitävät usein liikunnasta ja tutkivat uteliaana ympäristöään. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lapsille ominaisiksi tavoiksi toimia ja oppia luetellaankin leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 20). Motorisessa kehityksessä voi olla suuria yksilöllisiä eroja. Useimmiten viisivuotiaalla on jo hyvä kehon kontrolli ja lihasvoimaa. Viisivuotias osaakin esimerkiksi hyppiä taaksepäin ja hän saa pallon kiinni. Viisivuotiaalla on myös taitavia hienomotorisia taitoja. Hän osaa liimata, käyttää saksia ja muovilla muovailuvahalla. (Nurmiranta ym. 2012, 19-20.)

Viisivuotiaalle voi olla haaste löytää tasapaino aloitteellisuuden ja kykyjen suhteen. Viisivuotias on usein oma-aloitteinen, kokeilunhaluinen ja utelias. Leikin avulla hän kehittyy sekä omaksuu rooleja, arvoja ja asenteita. Viisivuotiaan vuorovaikutustaidot ovat yleensä jo hyvin kehittyneet, joten lapsi pystyy kuuntelemaan toisen puhetta ja keskustelemaan toisten kanssa (Nurmiranta ym. 2012, 30, 40). Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Mielekkäällä tavalla toimimessa lapsi saa myös mahdollisuuden ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 20.)

3.2 Osallisuus

Osallisuutta on tutkittu monelta kannalta ja se on tullut hyväksytyksi käsitteeksi. Sille kuitenkin ei ole onnistuttu laatimaan täsmällistä tai yleisesti hyväksyttyä määritelmää. (Kiilakoski 2007, 10.) Orasen (2007, 5) mukaan osallisuus tarkoittaa laajasti ymmärrettynä yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista asioista sekä mahdollisuuksista ilmaista mielipiteensä niistä ja sitä kautta vaikuttaa näihin asioihin.

Mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin tukee Sosiaali- ja terveysministeriön (2010, 18) mukaan elämänhallintaa, edistää hyvinvointia sekä terveyttä. Osallisuus luo kokemuksen omasta merkityksellisyydestä ja omien ajatusten ja mielipiteiden tärkeydestä. Se voimaannuttaa ja kiinnittää yhteisöön.

3.2.1 Lapsen osallisuus

Lasten oikeudesta osallisuuteen on säädetty sekä kansallisella että kansainvälisellä lain tasolla (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 149). YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen ensimmäisen osan 12. artiklassa "sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimieliimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti ". (Unicef 2013.)

Suomen perustuslain perusoikeudet koskevat myös lapsia. Lapsen oikeuksia itsenäisenä yksilönä painotetaan erityisesti perustuslain yhdenvertaisuutta koskevassa 6 §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti ja yksilöinä sekä heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. (Lapsiasiavaltuutettu.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2010, 18) mukaan välittömän lähiympäristön lapsille muodostaa oma kunta, jota koskevilla päätöksillä on suoria vaikutuksia lasten arkeen ja hyvinvointiin. Kuntalain 27 pykälän mukaan kuntalaisilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan päätöksentekoon (Kiilakoski 2007, 9). Ja koska kuntalaisia kuntalaisia ei ole määritelty iän perusteella, joten laki koskee myös lapsia (Lapsiasiavaltuutettu). Lasten osallisuutta on lisäksi linjattu eri tavoin kuntien ja yksiköiden suunnitelmissa sekä lapsikohtaisissa suunnitelmissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 16).

Lasten osallisuutta on pohdittu myös valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Siinä on runsaasti ilmaisia, jotka voidaan liittää lasten osallisuuteen ja sen huomioon ottamiseen. Ilmaisuissa esimerkiksi kehoitetaan työntekijää toimimaan kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti perheen kanssa sekä laatimaan ja arvioimaan lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma heidän kanssaan. Lisäksi ilmaisuissa tulee esille myös lapsen osallisuuden mahdollisuuksien havainnointi ja tarjoaminen sekä kannustaminen, rohkaiseminen ja tukeminen päiväkotipäivän tilanteissa. (Pyökkimies 2009, 45.)

Espoon kaupungin omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Vasu) on oma kappale nimeltään "Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana". Kappale käsittelee sitä, kuinka varhaiskasva-

tuksen osallistavilla toimintatavoilla voidaan tukea lasten osallisuutta. Espoon Vasu:ssa kasvattajien toiminnan perustana on herkkyys kuulla lasta, joka edellyttää kiinnostusta lasten ajatuksista ja niiden kunnioittamista. Lisäksi kasvattajan tehtävänä on varmistaa, että lapsi saa ilmaista näkemyksiään ja että niitä otetaan mukaan ryhmän toiminnassa. Lisäksi tärkeänä pidetään lapsen kokemusta toimijuudesta, joka on taitoa ja tahtoa toimia aktiivisesti, aloitteellisesti ja vastuullisesti. (Espoon kaupunki 2013a, 14-15.)

3.2.2 Osallisuuden tikapuut

Osallisuutta voidaan kuvata porräs- ja tikapuumalleilla. Mallien idea voidaan tiivistää siten, että alimmilla portailla yksilöllä on vain vähän tai ei lainkaan mahdollisuuksia vaikuttaa asioihinsa eli osallisuutta on vähän. Mitä ylemmäs yksilö portailla kiipeää, sitä enemmän valtaa hänellä on eli hänen osallisuutensa kasvaa. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 151.)

Harry Shierin (2001) osallisuuden mallissa on viisi porrasta, jonka alimmalla portaalla on alhaisin osallisuuden aste ja ylimmällä korkein. Ensimmäinen porräs on lasten kuunteleminen, toinen porräs lapsien tukeminen mielipiteiden ilmaisemisessa, kolmas lasten näkemysten huomioon ottaminen. Shierin mukaan kolmen ensimmäisen portaan määrittämien asioiden tulisi toteutua, jotta lapsen oikeuksien minimiedellytykset täyttyisivät. Neljäs porräs on lasten mukaan ottaminen päätöksentekoon, kun taas viimeisellä, viidennellä ja korkeimmalla portaalla lasten kanssa jaetaan valtaa ja vastuuta. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 151.)

Aikaisempiin porrasmalleihin verrattuna, Shier on lisännyt porrasmalliin ulottuvuuden, jossa tarkastellaan aikuisten valmiuksia, mahdollisuuksia ja velvoitteita suhteessa lasten osallisuuteen. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 151.)

Osallisuus: Valmiudet, mahdollisuudet ja velvoitteet (mukaiillen Shier 2001)

	Valmiudet Onko työntekijöillä tarvittavat valmiudet?	Mahdollisuudet Onko tämä mahdollista (resurssit, organisaatio, tilat, välineet jne.)?	Velvoitteet Onko rakenteita, jotka velvoittavat tähän (esim. lainsäädäntö, toimintaohjeet, vakiintuneet käytännöt)?
5. Lasten kanssa jaetaan valtaa ja vastuuta	Olenko valmis jakamaan valtaa lasten kanssa?		Miten lainsäädäntö määrittää työntekijän vastuun rajat?
4. Lapset otetaan mukaan päätöksentekoon		Mahdollistavatko organisaatiomme rakenteet lasten ottamisen mukaan päätöksentekoon?	
3. Lasten näkemykset otetaan huomioon	Olenko valmis ottamaan lapsen ajatukset vakavasti?		Lapsen oikeuksien sopimus 12. Artikla + Lastensuojelulaki 417/2007
2. Lapsia tuetaan mielipiteen ilmaisemisessa		Onko meillä tarvittavat välineet kehitysvammaisten lasten auttamiseksi itsensä ilmaisemisessa?	Lastensuojelulaki 417/2007 + Lain perustelut (HE 252/2006)
1. Lapsia kuunnellaan		Onko luvallista käyttää aikaa lasten kuulemiseen?	Lastensuojelulaki 417/2007

(Hotari, Oranen & Pösö 2013, 151.)

3.3 Photovoice

Photovoice on Caroline C. Wangin ja Mary Ann Burrisin kehittämä valokuvausmenetelmä, jossa pyritään asiakkaan osallistavaan ja voimauttavaan toimintaan. Osallistajat ottavat valokuvia, käyvät vuoropuhelua niistä ja keksivät tarinoita kuviin. Photovoice-menetelmä on hyödyllinen erityisesti sellaisen ihmisten kanssa, joille omien näkemysten ja mielipiteiden ilmaiseminen ja kuulluksi tuleminen on muuten haastavaa. Visuaaliset kuvat ja tarinat toimivat menetelmässä työkaluina, joilla voidaan saavuttaa poliittisia päätöksentekijöitä. (Palibroda, Krieg, Murdock & Havelock 2009, 4-8.)

Photovoice-menetelmän käyttöoppaassa (Palibroda ym. 2009, 26-52) on esitelty yhdeksän askelta, joiden mukaan photovoice-menetelmässä edetään vaihe vaiheelta joustavasti niin, että kaksi vaihetta voi joskus olla meneillään hetken aikaa päällekkäin. Photovoice-työskentely aloitetaan tutustumisella ja ihmisten aktivoinnilla, jolloin esitellään photovoice-menetelmää ja kerrotaan aiheesta. Seuraavaksi tulee suunnitteluvaihe, johon erityisesti aikuisten kanssa otetaan kohderyhmän jäseniä mukaan suunnitteluun, jotta he voivat vaikuttaa muun muassa aikatauluun, budjettiin ja laitteisiin. Suunnittelun jälkeen hankitaan projektiin osallistajat, jotka voivat olla olleet mukana toisessa vaiheessa suunnittelemassa projektia tai he voivat olla projektissa uusia kohderyhmään kuuluvia. Tämän jälkeen voidaan aloittaa itse projekti, jossa aluksi käydään läpi aikataulua ja tutustutaan lisää toisiin osallistujiin sekä ryhmäydytään. Viides vaihe kattaa ryhmätapaamiset, joissa opitaan valokuvauksesta, otetaan valokuvia ja keskustellaan kuvien herättämistä ajatuksista ja tunteista. Tämän jälkeen tulee kuudes vaihe eli tiedonkeruu, jolla tarkoitetaan jokaista keskustelua, kuvan esittelyä ja valokuvaajan kokemusta.

Seitsemäntenä vaiheena on tiedon analysointi, mikä tarkoittaa kuvista keskustelua. Jokaisella osallistujalla on mahdollisuus esittää valokuvia ryhmässä ja muut osallistajat voivat tarjota ideoita ja oivalluksia, joiden tueksi voi käyttää avoimia kysymyksiä kuvista. Lisäksi kuvan tueksi keksitään tarina. (Palibroda ym. 2009, 54-56.)

Kahdeksas vaihe on yhteinen näyttely. Näyttelyyn tulevien kuvien ja tekstien tekijät voivat olla anonymisiä, jotta intymiteettisuoja säilyy. Näyttely voi olla suljettu tai julkinen. Suljettu näyttely antaa osallistujille mahdollisuuden koota ja käsitellä näyttelyä omaan tahtiinsa ilman ulkopuolelta tulevia paineita. Julkisen näyttelyn tarkoituksena taas on tavoittaa laajempaa yleisöä, kuten esimerkiksi vaikutusvaltaisia päättäjiä. (Palibroda ym. 2009, 61.)

Yhdeksäntenä vaiheena on sosiaalinen toiminta ja poliittinen vaikuttavuus. Photovoice-yhtenä tavoitteena on saavuttaa kestävää yhteiskunnallista muutosta. Todellinen muutos vie ai-

kaa, mutta kuvalliset todistusaineistot tekstien kanssa voivat saavuttaa päättäjiä ja viedä kohti muutosta. (Palibroda ym. 2009, 62.)

3.4 Sadutus

Sadutus on menetelmä, jonka avulla lapsi muokkaa ajatuksiaan tarinaksi. Siinä saduttaja sanoo lapselle tai lapsiryhmälle: "Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat." Aikuinen kuuntelee lapsen kertomuksen keskittyneesti, minkä hän osoittaa ilmeillään ja olemalla puuttumatta kertomuksen sisältöön. Aikuinen ei myöskään muuta tai korjaa lapsen kielilioppia, vaan tärkeää on keskittyä itse sanomaan. Näin hän osoittaa arvostavansa lasta juuri sellaisena kuin hän on. Kirjaamisen yhteydessä aikuinen voi joskus joutua pyytämään lapselta taukoa, jotta ehtii kaiken kirjoittamaan. Se ei yleensä häiritse kertojaa ja tauon aikana lapsi voi rauhassa miettiä miten kertomus jatkuu. Lopuksi aikuinen lukee tarinan ja lapsi voi halutessaan muuttaa tai korjata sitä. Näin tarina säilyy kertojan päätäntävällässä. Kertomuksen kertojaa sanotaan sadutettavaksi ja kirjaajaa saduttajaksi. Kirjaajan rooli on aktiivinen kuuntelija, joka innostaa sadutukseen. (Karlsson 2005, 10, 44, 51-52.)

Sadutuksen merkitys ei ole toimia opetusmenetelmänä, eikä sen tarkoituksena ole ensisijaisesti opettaa itsensä ilmaisua, lukemista tai kirjoittamista. Sadutus on ennen kaikkea vastavuoroista kuuntelua, kerrontaa ja toisen ajatusten ottamista vakavasti sekä yhdessä tekemistä. Sadutus on menetelmä, jolla voi kertoa omista tärkeistä ajatuksista ja mietteistä ilman, että toinen arvioi ja tulkitsee. Sadutuksen avulla aikuiset voivat ottaa lapset mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen lapsille luontaisella tavalla. (Karlsson 2005, 10-11.) Karlssonin mukaan (2005, 100) sadutuksen merkitys onkin tullut näkyväksi yhteisöllisyydelle ja osallisuudelle.

Sadutusta voidaan tehdä monella tapaa. Sitä voidaan toteuttaa yhden, kahden tai useamman lapsen kanssa samaan aikaan. Yksilösadutuksessa lapsi kertoo sadun ja aikuinen kirjaa sen. He voivat olla kahdestaan yhdessä tilassa tai yhtä lasta voi saduttaa muun ryhmän kuullen. Ryhmäsadutuksessa yhteisen sadun kertojina on monta lasta. Kerrontavuoron pituus voi olla vapaa tai rajattu ja kertojat voi olla ennalta määrättyssä tai vapaassa järjestyksessä. (Karlsson 2005, LIITE 8.) Sadutus voi olla niin sanottua vapaata sadutusta, jolloin sadutettava saa päättää sadun aiheen itse. Kun sadutuksella tähdätään johonkin tavoitteeseen, aikuinen voi antaa lapselle aiheen, jolloin tätä kutsutaan aihesadutukseksi. (Karlsson 2005, 126-127.)

3.5 Kuvallinen ilmaisu varhaiskasvatuksessa

Varhaisiän kuvataidekasvatus koostuu neljästä osa-alueesta, jotka ovat kuvataiteellinen ilmaisu, kuvataiteellinen kokeminen, ympäristön esteettinen ja kulttuurinen kokeminen sekä median tarkastelu. Kuvataiteellisessa ilmaisussa lapsi saa harjoitella erilaisia kuvallisia työskentelytapoja ja parhaimmillaan kuvataiteellinen ilmaisu onkin tutkivaa ja kokeilevaa toimintaa. Lapsi jäsentää havaintojaan ympäröivästä maailmasta, kommunikoi ja tunnistaa omia tunteitaan sekä ajatuksiaan kun hän antaa erilaisia kuvallisia muotoja kokemuksilleen. Lapsen luova asenne voidaan havaita etenkin silloin, kun lapsi uskaltaa kokeilla omintakeisia toimintatapoja, ratkaista ongelmia ja ylittää omia rajojaan. (Rusanen 2009, 49-50.)

Rusasen (2009, 50) mukaan kuvallisella kokemisella tarkoitetaan lapsen mahdollisuutta vastaanottaa taidetta. Kuvallisessa kokemisessa lapsi tutustuu kuvataiteilijan työhön sekä taide-teoksiin vieraillemalla esimerkiksi erilaisissa näyttelyissä tai tutustumalla eri aikakausien lastenkirjallisuuden kuvituksiin. Etenkin lapsen omista kokemuksista keskusteleminen on merkityksellistä, koska sitä kautta lapsi oppii ilmaisemaan arvostustaan ja omia mieltymyksiään.

Ympäristön esteettisen ja kulttuurisen kokemisen tavoitteena on, että lapsi oppii havainnoimaan, jäsentämään sekä arvottamaan omaa elinympäristöään. Esteettinen kokeminen puolestaan huomioi lapsen aisteihin perustuvan kokonaisuuden, ja kulttuurinen näkökulma antaa lapselle välineitä tutustua erilaisten kulttuuristen merkityksien sekä kerrostumien havaitsemiseen. Median tarkastelun tarkoituksena on taas antaa lapsille niitä välttämättömiä valmiuksia, joita lapsi tarvitsee, mediakulttuurin ollessa yhä suurempi osa myös lastenkulttuuria. (Rusanen 2009, 50-51.)

Kuvataidekasvatus tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti. Kuvataiteellinen työskentely on lapsen identiteettiä rakentavaa toimintaa ja se tarjoaa mahdollisuuksia myös fyysis-motoriseen harjaantumiseen, kognitiiviseen kehittymiseen sekä sosiaalisen ja tunne-elämän kohtaamiseen ja jäsentämiseen. Työskennellessään kuvataiteen parissa lapsi jättää itsestään yksilöllisen jäljen ja ilmaisee itseään. Kuvataide onkin lapselle kieli ilmaista näkemyksiään ja työstää kokemuksiaan. Kognitiiviset taidot puolestaan kuuluvat tärkeänä osana työskentelyprosessia, sillä jo heti prosessin alussa lapsi joutuu tekemään päätöksiä ja valintoja siitä, mitä kuvataiteellaan haluaa esittää. (Rusanen 2009, 52.)

4 Opinnäytetyön kuvaus

Vilkan ja Airaksisen (2004, 9) mukaan toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Heidän mukaansa toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä esimerkiksi käytännön toiminnan ohjeistamista, opasta-

mista tai toiminnan järjestämistä, jossa opiskelija pystyy yhdistämään ammatillisen teoreettisen tiedon ammatilliseen käytäntöön. Tuotos voi toiminnallisessa opinnäytetyössä alasta riippuen olla ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, opastus tai jonkin tapahtuman toteuttaminen kuten kansainvälisen kokouksen tai näyttelyn järjestäminen. (Vilka & Airaksinen 2004, 9, 42.)

Kuten aikaisemmin on mainittu, opinnäytetyössä käytettiin valokuvatyöskentelytoimintamallia, jossa hyödynnettiin photovoice-, sadutus- ja kuvallisen ilmaisun menetelmiä. Toiminnallinen osuus koostui 11 toteutuskerrasta, joista jokainen lapsi osallistui viiteen toteutukseen. Toiminnallisesta osuudesta saadut palautteet esitellään taulukoina ja sanallisesti. Opinnäytetyön tulokset on jaettu neljään niitä kuvaavaan luokkaan.

4.1 Aikataulu

Opinnäytetyön ideointi aloitettiin elokuussa 2013 ja syyskuun alussa saatiin yhteistyöpäiväkodiksi Kirstin päiväkotia. Lisäksi syyskuun aikana valmisteltiin ja esitettiin opinnäytetyösuunnitelma. Tutkimuslupa saatiin lokakuun alussa ja varsinaiset toteutuskerrat päiväkodilla pidettiin loka-marraskuun aikana. Marraskuun lopussa opinnäytetyöhön liittyvän näyttelyn teoksista puolet siirrettiin Entressen kirjaston tiloihin 25.11. - 20.12.2013 väliseksi ajaksi. Lopullista kirjallista opinnäytetyötä viimeisteltiin joulukuussa 2013.

4.2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lasten näkökulmaa ympäristöstä osana lasten arkea Suvelan alueella. Photovoice-, sadutus- ja kuvallisen ilmaisun menetelmien pohjalta luodun valokuvatyöskentelytoimintamallin avulla selvitettiin, mitkä asiat lasten mielestä kaipaavat alueella kehittämistä ja millaista muutosta lapset alueelle haluaisivat. Opinnäytetyön lopputuotoksena järjestettiin näyttely lasten ottamista valokuvista, teksteistä ja muutosehdotuksista.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea lapsia ilmaisemaan mielipiteitään Suvelan alueesta valittuja menetelmiä käyttäen, ja tämän avulla lisätä heidän osallisuuttaan alueen kehittämiseksi. Jokaisella viidellä toteutuskerralla on omat tavoitteet, joita suunniteltaessa on hyödynnetty Shierin osallisuuden tikapuumallia, jota ovat esitelleet muun muassa Hotari, Oranen ja Pösö (2013). Toteutuskertojen tavoitteiden avulla pyrittiin saavuttamaan opinnäytetyön päätavoitetta. Henkilökohtaisena tavoitteenamme oli lisäksi kehittyä ammatillisesti opinnäytetyöprosessin aikana.

4.3 Toteutusympäristöt

Opinnäytetyön toteutusympäristöinä toimi Suvelan asuinalue, Kirstin päiväkoti ja Entressen kirjasto. Jokainen valokuvauskerta toteutettiin Suvelan alueella. Tutustumis-, kuvatekstien tekemis-, muutosidean toteutus- ja näyttelykerrat toteutettiin Kirstin päiväkodin tiloissa. Tämän jälkeen osa näyttelyn teoksista siirrettiin Entressen kirjaston tiloihin suuremman yleisön nähtäväksi.

4.3.1 Suvela

Suvela on asuinalue Espoossa. Se sijaitsee Espoon keskuksen vieressä rantaradan eteläpuolella. Naapurialueena radan pohjoisella puolella on Kirkkojärvi, koillisessa Tuomarila ja lounaassa Kaupunginkallio. Suvelan etelä- ja kaakkois-puolella on Espoon keskuspuisto. Espoon sisäisessä aluejaotuksessa Suvela muodostaa yhden pienalueen, joka on suurin Espoon pienalueista. Suvelan ikäjakauma on melko tasainen ja siellä voidaan sanoa asuvan kaikenikäisiä. (Hirvonen 2011, 7, 9-10.)

Espoon keskuksen alueella asuu yli 15 000 ihmistä, joista Suvelassa 12 000. Alueella on monia erilaisia väestöryhmiä. Suvelan asukkaista maahanmuuttajia on 26 %, kun koko Espoon asukkaista maahanmuuttajia on 11 %. Suvelassa yli puolet kerrostaloasunnoista sijaitsee kaupungin vuokrataloissa. (Espoon kaupunki 2012.)

Suvela muodostaa Kaupunginkallion ja Kiltakallion kanssa Suvelan päivähoitoalueen. Suvelan päivähoitoalueella on viisi kunnallista päiväkotia, yksi erillinen päiväkotiryhmä, asukaspuisto, avoin päiväkoti ja perhepäivähoitoa. Lisäksi alueella on ostopalvelupäiväkoti, yksityinen päiväkoti sekä yksityistä perhepäivähoitoa. (Espoon kaupunki 2013c.)

4.3.2 Kirstin päiväkoti

Kirstin päiväkoti on Espoon kaupungin ylläpitämä päiväkoti, joka kuuluu Suvelan päivähoitoalueeseen. Päiväkoti sijaitsee Kirstin koulun vieressä keskellä Suvelaa. Päiväkodissa toimii kuusi lapsiryhmää, joista on kaksi alle 3-vuotiaiden ryhmää, kolme 3-5-vuotiaiden ryhmää ja yksi integroitu ryhmä. Alle 3-vuotiaiden ryhmät ovat nimeltään Hillat ja Karviaiset ja yli 3-vuotiaiden ryhmät nimeltään Mustikat, Karpalot, Puolukat ja Vadelmat. Lisäksi Kirstin koulun tiloissa toimii päivähoidon esiopetusryhmä. (Espoon kaupunki 2013b.) Yhteensä lapsia päiväkodissa on tällä hetkellä 105 ja heistä noin 60 % on monikulttuurisia. Eri kieliä talosta löytyy noin 20 kappaletta. (Korpinen 2013.)

Päiväkoti toimii monimuotoisessa yhteisössä, jossa toiminta-ajatuksena on kasvattaa lapsia yhdessä vanhempien kanssa viihtyisässä ja turvallisessa kasvuympäristössä. Lisäksi päiväkodissa ajatellaan jokaisen lapsen olevan arvokas omana itsenään. (Espoon kaupunki 2013b.) Päiväkodin henkilökunta koostuu 18 kasvatustavustuullisesta aikuisesta, yhdestä työllistämistuella työskentelevästä henkilöstä sekä laitoshuoltajasta. Päiväkodin ruokahuolto toimii Kirstin koulun puolella. (Korpinen 2013.)

4.4 Kohderyhmä

Opinnäytetyön kohderyhmä koostui yhteensä yhdeksästä Kirstin päiväkodin viisivuotiaasta lapsesta. Lapsia osallistui kolme jokaisesta päiväkodin 3-5 -vuotiaiden lasten ryhmästä. Lapsista neljä oli poikia ja viisi tyttöä. Viisi- ja kuusivuotiaiden lasten koettiin olevan kehitykseltään, etenkin kognitiivisesti ja motorisesti melko harjaantuneita, joten heidän kanssaan valokuvaustyöskentelystä arveltiin olevan eniten hyötyä. Esikoululaisia ei Kirstin päiväkodin tiloissa ollut, joten viisivuotiaat lapset valikoituivat kohderyhmäksi. Nimenomaiset yhdeksän lasta valikoituivat päiväkodin henkilökunnan toimesta, ajatellen opinnäytetyön tavoitteen saavuttamista, lähinnä suomen kielen taidon perusteella. Lisäksi lapsen osallistumiseen vaikutti huoltajan suostumus (Liite 1).

5 Valokuvatyöskentelyn kuvaus

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui kullekin lapselle viidestä puolentoista tunnin mittaisesta toteutuskerrasta, jotka toteutettiin päiväkotipäivän aikana. Ensimmäisen toteutuskerran aiheena oli tutustuminen, toisen valokuvaus, kolmannen kuvatekstien keksiminen ja neljännen lasten muutosideoiden toteuttaminen. Viidennellä toteutuskerralla esiteltiin lasten tuotoksia ja päätettiin yhteinen projekti. Tutustumis- ja näyttelykerta oli kaikille lapsille yhteinen. Valokuvaus-, kuvateksti- ja muutosideakerroilla lapset työskentelivät kolmen hengen pienryhmissä, jotka opinnäytetyössä on nimetty A-, B- ja C-ryhmiksi. Toiminta pienryhmissä antoi mahdollisuuden kehittää toimintaa havainnoinnin perusteella saadun tiedon pohjalta niin, että toteutuskertojen välillä pystyttiin tarvittaessa muokkaamaan suunnitelmaa seuraavan ryhmän kohdalla.

Pienryhmäjakoon päädyttiin toteutuskertojen ohjelman sujuvuuden sekä päiväkodin oman ryhmäjoon perusteella. Lasten poissaolojen takia ryhmäjoat kuitenkin hieman muuttuivat päiväkodin omista ryhmistä, mutta kolmen hengen pienryhmäkoko säilytettiin. Esimerkiksi valokuvauksen ja kuvatekstien keksimisen kannalta oli järkevää pitää lasten määrä vähäisenä, jolloin jokaisella lapsella oli mahdollisuus saada yksilöllistä apua ja tukea. Tutustumis- ja näyttelykerta kuitenkin pidettiin yhteisenä kaikkien osallistujien kesken, koska työskentelyssä ei nähty tarvetta eriyttää ryhmiä tutustumisen ja tuotosten esittelyn ajaksi.

Opinnäytetyössä käytettiin opinnäytetyön tekijöiden omia, Laurea-ammattikorkeakoulun ja Kirstin päiväkodin välineitä ja materiaaleja. Valokuvaamista varten kameroita lainattiin Laurea-ammattikorkeakoululta ja tarvittaessa käytettiin myös opinnäytetyön tekijöiden omia kameroita. Lasten ottamat valokuvat tulostettiin Laurea-ammattikorkeakoulun tiloissa paperiversioiksi. Kuvateksteihin tarvittavat materiaalit opinnäytetyötekijät hankkivat itse. Lasten muutosehdotuksiin tarvittavia materiaaleja saatiin Laurea-ammattikorkeakoululta ja Kirstin päiväkodilta sekä joitain materiaaleja opinnäytetyön tekijät hankkivat itse.

5.1 Tutustuminen

Tutustumiskerralla paikalla oli yhteensä seitsemän lasta, joista kolme olivat tyttöjä ja neljä poikia. Lisäksi paikalla meidän ja lasten lisäksi oli myös yksi päiväkodin työntekijä.

Toteutuksen kuvaus

Aloitimme tutustumiskerran itsemme ja opinnäytetyön esittelyllä. Lasten nimikierroksen jälkeen jokainen lapsi sai vuorollaan pitää kameraa kädessä ja vastata yhteen seuraavista kysymyksistä, jotka liittyivät valokuvaukseen:

- Oletko ollut valokuvassa?
- Oletko nähnyt kun valokuvaa otetaan?
- Oletko valokuvannut?
- Tiedätkö millä valokuvia voi ottaa?
- Kuka voi valokuvata?
- Mitä valokuvilla voi tehdä?
- Missä voi valokuvata?
- Milloin sinua on valokuvattu?

Tämän jälkeen näytimme lapsille erilaisia meidän ottamia valokuvia Suvelan alueelta. Valokuvissa esiintyi muun muassa liikennemerkkejä, rakennuksia sekä esineitä ja asioita. Lapset saivat vuorollaan kertoa, mitä kuvassa on ja missä kuva heidän mukaansa on otettu.

Kuvien katsomisen jälkeen lapset jaettiin kolmeen ryhmään noudattaen päiväkodin ryhmäjätkoa. Jokaiselle ryhmälle annettiin valokuva ja lapsille tehtäväksi kertoa, mitä kuvassa on. Jokaisen ryhmän mukana oli myös yksi aikuinen. Päiväkodin työntekijä esitti toiveen saada työskennellä jonkun muun kuin oman ryhmän lasten kanssa, joten toimittiin sen mukaisesti. Opinnäytetyön tekijöille valikoitui ryhmät nimen mukaan, tietämättä ketkä lapset ryhmään kuuluvat. Aikuisen tehtävänä ryhmässä oli kirjata ylös lasten ajatuksia kuvasta.

Tämän jälkeen jokainen ryhmäläinen sai valokuvata haluamiaan kohteita oman aikuisen avustuksella. Kuvaamisen jälkeen lapset saivat katsoa kaikkien oman ryhmäläistensä kuvat ja kommentoida vapaasti niitä.

Lopuksi kaikki lapset kokoontuivat yhteen ja kertasimme mitä tällä kerralla oli tehty. Lisäksi kysyimme lapsilta vuorotellen, mikä heistä oli mielekkäintä tämän päivän toteutuksessa. Tämän lisäksi tarkistettiin tulevat toteutuspäivämäärät päiväkodin työntekijän kanssa.

Havainnot

Pääsääntöisesti lapset olivat heti alusta asti innostuneita ja kiinnostuneita ensimmäisen toteutuskerran ohjelmasta. Havaitsimme, että isossa ryhmässä, jotkin tietyt lapset toivat itseään enemmän esille ja toiset jäivät hieman taka-alalle omasta tahdostaan. Näiden lasten kohdalla osallistuminen oli alussa tarkkailevaa, mutta loppua kohden työskenneltyä pienryhmissä kaikki lapset olivat mukana aktiivisesti.

Ensimmäiseltä toteutuskerralta puuttuneiden lasten voi olla haastavampaa ymmärtää toiminnan tarkoitus ja kulku, joten meidän tulee ottaa tämä huomioon jatkossa. Seuraavilla kerroilla tulemme siis käymään läpi tarpeeksi selkeästi mitä teemme, miksi ja miten.

Näin jälkikäteen ajateltuna olisimme voineet tuoda muutosnäkökulmaa enemmän esiin jo tutustumiskerralla. Toisaalta emme kuitenkaan olisi voineet käyttää ottamiamme kuvia esimerkkeinä, koska silloin olisi voinut olla vaarana, että lapset jatkossa kopioivat esimerkit valokuviinsa.

Tavoitteiden saavuttaminen

Ensimmäisen toteutuskerran tavoitteena oli tutustua lapsiin ja aloittaa vuorovaikutuksen luominen heidän kanssaan. Lisäksi tavoitteena oli tutustua opinnäytetyössä käytettäviin menetelmiin; valokuvaukseen ja sadutukseen, sekä valokuvien kautta päiväkodin lähialueeseen. Kolmantena tavoitteena oli harjoitusten avulla saada lapset innostuneeksi valokuvatyöskentelystä.

Mielestämme tutustuminen lapsiin onnistui hyvin, sillä saimme jokaiseen lapseen kontaktin ja uskomme tämän helpottavan työskentelyä jatkossa. Lisäksi saimme lasten toiminnan havainnoimisen avulla jo hieman tietoa lapsen persoonasta ja työskentelytavoista. Mielestämme lapset pääsivät tutustumaan opinnäytetyössämme käytettäviin menetelmiin monipuolisen toiminnan kautta. Lapsilla ei omien sanojensa mukaan ollut kokemusta kameran käytöstä, joten oli hyvä, että asetimme kameran käytön harjoittelun yhdeksi toteutuskerran tavoitteeksi. Huomasimme myös, että valokuvauksen harjoittelu innosti ja motivoi lapsia projektiin osallistumiseen.

Ehdimme tehdä suunnittelemamme asiat rauhassa alusta loppuun, joten ajankäytön suunnittelemamme tälle toteutuskerralle onnistui hyvin. Myöskään tarvittavien välineiden kanssa ei ollut ongelmia ja lapset osasivat käyttää niitä varoen.

5.2 Valokuvaus

Valokuvauskerralla lapset kuvasivat paikkoja ja asioita, joihin kaipasivat jonkinlaista muutosta. Valokuvaus tapahtui Suvelan alueella, päiväkodin lähiympäristössä. Lapset työskentelivät kolmessa pienryhmässä (A-, B- ja C-ryhmissä).

Aikuiset antavat lapselle tien luovuuden kokeiluun ja käyttöönottoon mahdollistamalla lapsen valokuvaamisen. Tällöin lapsi voi epäonnistumisen, erehtymisen, onnistumisen sekä ohjaamisen kautta käytännössä oppia valokuvauksen ja kameran saloja, mikä kannustaa lapsia luovuuteen ja itseilmaisuuksiin. Samalla lapselle tarjoutuu mahdollisuus huomata kykynsä oppia ja kehittyä ja hän alkaa luottaa omien tuotosten arvokkuuteen, eikä arvota töitään vain toisten mielipiteiden perusteella. (Harju 2009, 230.)

Kamera mahdollistaa monia luontevia kohtaamisia kuvaajan ja kuvattavan välillä. Pohjan lapsen ja aikuisen väliselle kuvaustuokiolle luo luontevasti aikuisten tietämys kameran toiminoista. Yhtä hyvin vuorovaikutukseksi käy kuitenkin tasa-arvoinen ihmettely kameran toiminoista aikuisen tiedon puuttuessa tai lapsen mahdollisuus opastaa aikuista valokuvauksen saloihin. (Harju 2009, 231-232.)

On tärkeää antaa lapselle mahdollisuus kertoa valmiista kuvistaan. Aikuisen ei tuolloin pidä määritellä omasta näkökulmastaan mitkä kuvat ovat onnistuneita tai mitkä eivät, vaan viestittää hyväksyntää ja arvontaa lapselle. Lapsen on ymmärrettävä oman mielipiteensä merkitys ja että hän saa itse valita valokuvistaan juuri ne parhaimmat. Suullisen huomion lisäksi lapselle on tärkeää antaa muutakin positiivista huomiota valokuvistaan, esimerkiksi näyttelyn tai valokuvien kehystämisen muodossa. (Harju 2009, 234-237.)

5.2.1 A-ryhmän valokuvaus

Valokuvaukseen osallistui koko A-ryhmä, joista tyttöjä oli yksi ja poikia kaksi. Lisäksi paikalla oli meidän lisäksi yksi päiväkodin työntekijä.

Toteutuksen kuvaus

Aluksi muistutimme lasten mieleen opinnäytetyömme idean ja valokuvauskerran tarkoituksen. Annoimme mukaan tulleelle työntekijälle ohjeita toiminnasta, hänen roolistaan ja välineiden

käytöstä. Tämän jälkeen jokaiselle lapselle valikoitui oma aikuinen, jonka kanssa lapsi lähti valokuvaamaan päiväkodin lähiympäristöä. Liikuimme alueella kuitenkin niin, että näköetäisyys toisiin säilyi, koska emme voineet olla vastuussa yksin lapsista.

Valokuvauksen jälkeen jokainen lapsi katsoi ottamansa kuvat yhdessä aikuisen kanssa, minkä jälkeen siirryimme sisälle täyttämään palautelomakkeita (Liite 2). Jokainen lapsi täytti palautelomakkeen oman aikuisen avustuksella.

Havainnot

Vaikka ryhmäjaot eivät menneet suunnitelman mukaan, se ei vaikuttanut toteutuskerran toimintaan. Jatkossa tämä vain vaatii meiltä ja päiväkodilta enemmän huolellisuutta siitä, että oikeat lapset ovat paikalla oikeaan aikaan. Lasten innostunut suhtautuminen projektiin oli jälleen havaittavissa sekä suullisissa kommentteissa että ilmeissä ja eleissä. Heti saapuessamme lapset tulivat tuttavallisesti kertomaan omia asioitaan ja kutsuivat meitä nimellä. Uskomme onnistuneen tutustumiskerran olevan yhtenä syynä tähän. Toimivan vuorovaikutuksen johdosta työskentely lasten kanssa oli luontevaa. Lisäksi lapset osasivat käyttää kameraa ja ottaa kuvia melko omatoimisesti, mikä saattoi ainakin osaltaan olla tutustumiskerralla kameran käytön opetteluksi ansiota.

Tavoitteiden saavuttaminen

Toisen kerran tavoitteena oli tutustua lähialueeseen konkreettisesti, tukea lapsen mielipiteen ilmaisua valokuvauksen avulla sekä harjoitella kameran käyttöä ja valokuvaamista. Mielletämme saavutimme asettamamme tavoitteet melko hyvin. Lapset saivat harjoitella kameran käyttöä ja valokuvaamista kokeilun, erehtymisen ja onnistumisen kautta. Lisäksi he saivat kuvata haluamiaan asioita ja heidän mielipiteitä kuunneltiin sekä kaikki mielipiteet että valokuvat hyväksyttiin. Koska liikuimme vain päiväkodin välittömässä läheisyydessä, emme voi sanoa lähialueeseen tutustumisen onnistuneen täysin. Toisaalta lapset löysivät kuvattavia kohteita riittävästi, eikä heillä vaikuttanut olevan tarvetta lähteä kauemmas valokuvaamaan. Meidän mielestä valokuvausalueen olisi kuitenkin hyvä olla hieman laajempi, jotta lähialueeseen tutustumistavoite täyttyisi täysin.

5.2.2 B-ryhmän valokuvaus

Paikalla oli meidän ja päiväkodin aikuisen lisäksi B-ryhmän kaikki kolme lasta. Lapsista kaikki olivat tyttöjä.

Toteutuksen kuvaus

Toteutuskerran alussa esittäydyimme lapsille, koska kaksi tämän ryhmä lapsista eivät olleet tutustumiskerralla paikalla, emmekä siis olleet tavanneet heitä aiemmin. Kerroimme ja muis-

tutimme mieleen opinnäytetyömme idean ja valokuvauksen tarkoituksen. Lisäksi annoimme mukaan tulleele työntekijälle jälleen ohjeita toiminnasta, hänen roolistaan ja välineiden käytöstä. Kuten A-ryhmän toteutuskerralla, myös tämän ryhmän kohdalla jokaiselle lapselle valikoitui oma aikuinen, jonka kanssa lapsi lähti valokuvaamaan päiväkodin lähiympäristöä. Tämän ryhmän kanssa laajensimme valokuvausaluetta, jotta lapset voisivat tutustua lähialueeseen kattavammin.

Kuten edellisenkin ryhmän kanssa valokuvauksen jälkeen jokainen lapsi katsoi ottamansa kuvat yhdessä aikuisen kanssa. Tämän jälkeen jokainen lapsi täytti palautelomakkeen oman aikuisensa avustuksella.

Havainnot

Tämän ryhmän lapset eivät olleet yhtä tuttavallisia meitä kohtaan kuin A-ryhmän lapset. Tämä saattoi johtua siitä, että kaksi lapsista ei osallistunut aikaisemmin järjestettyyn tutustumiskertaan. Osittain myös ehkä tämän takia valokuvaamisen idea jäi lapsilta selityksestä huolimatta hieman pimentoon. Lapset kuitenkin näyttivät pitävän valokuvaamisesta ja löysivät ennestään hieman vieraammalta alueelta paljon kiinnostavia valokuvauksen kohteita. Lisäksi lapset olivat taitavia käyttämään kameraa ja esimerkiksi valokuvien katsominen onnistui heiltä helposti.

Tavoitteiden saavuttaminen

Tavoitteet valokuvauksella olivat samat kuin A-ryhmällä eli tutustua lähialueeseen konkreettisesti, tukea lapsen mielipiteen ilmaisua valokuvauksen avulla sekä harjoitella kameran käyttöä ja valokuvaamista. Mielestämme saavutimme asettamamme tavoitteet hyvin. Kuten edellisenkin ryhmän kanssa lapset saivat harjoitella kameran käyttöä ja valokuvaamista. Osittimme hyväksyntää lasten kaikille valokuville ja kuuntelimme aktiivisesti heidän mielipiteitään. Koska laajensimme näiden lasten kanssa valokuvausaluetta kauemmaksi päiväkodista, voimme sanoa lähialueeseen tutustumistavoitteen täyttyneen.

5.2.3 C-ryhmän valokuvaus

C-ryhmän valokuvaukseltaan osallistui kolme lasta, päiväkodin työntekijä sekä me opinnäytetyön tekijät. Lapsista kaksi oli poikia ja yksi tyttö.

Toteutuksen kuvaus

Tavatessamme lapset jutustelimme heidän kanssaan valokuvatyöskentelystä ja siitä miksi olemme päiväkodilla. Keskustelu jatkui yhdessä lasten kanssa tämän kerran toiminnasta; ideasta ja tarkoituksesta. Annoimme myös päiväkodin työntekijälle hieman ohjeita toiminnasta, hänen roolistaan sekä kameran käytöstä. Tämän jälkeen jakaannuimme pareittain niin, että

jokainen lapsi sai avukseen oman aikuisen. Lähdimme kulkemaan päiväkodin lähiympäristössä ja lapset saivat kuvata haluamiaan asioita ja paikkoja. Aikuinen kannusti, tuki ja ohjeisti lapsia valokuvaamisessa sekä muistuttivat ideasta ja kyselivät kuvauskohteista, esim. mitä siinä voisi muuttaa. Valokuvaamisen yhteydessä lapsi sai katsoa otettuja valokuvia.

Kaksi lapsista kulki jonkin verran samaa matkaa, kuvasivat samoja kohteita ja mielellään matkivat toisiaan. Tällöin oli tarkoituksenmukaista erottaa lapsia ja mennä hieman eri matka, jolloin lapset saivat tilaa omille ajatuksille ja ideoille. Valokuvaamisen jälkeen lapsi täytti palautelomakkeen aikuisen avustamana. Lopuksi muistutimme, että tulemme taas huomenna ja jatkamme valokuvien kanssa työskentelyä ja lapset saavat keksiä niihin kuvatekstit.

Havainnot

Alusta asti lapset olivat todella innokkaita ja energisiä. He sanoivat muistavansa meidät tutustumiskerralta, mikä oli havaittavissa myös heidän tuttavallisesta käyttäytymisestä meitä kohtaan. Kaikki kolme lasta käyttivät ennakkoluulottomasti ja taitavasti kameraa, sekä oppivat kuvauskerran edetessä mm. mistä kameran saa pois päältä ja miten otetut kuvat saa näkyville. Tämän ryhmän lapset ottivat huomattavasti enemmän kuvia kuin muut ryhmät. He kuvasivat myös jonkin verran asioita ja paikkoja ajattelematta muutosideaa tai että kuvan näkymää pitäisi edes muuttaa.

Yksi lapsista kuvasi varsinkin alussa keskittyneemmin ja harkiten. Hän havainnoi ympäristöä monipuolisesti ja kuvasi myös kivoja asioita. Aikuisen tukemana ja ohjeistamana tämä lapsi ideoi ja keksi muutosehdotuksia jo kuvausvaiheessa. Aluksi hän keksi muutosehdotuksia aikuisen kysymysten pohjalta, mutta myöhemmin myös oma-aloitteisesti ja itsenäisesti.

Tavoitteiden saavuttaminen

Tavoitteet olivat samat kuin A- ja B -ryhmän valokuvauskerralla. Mielestämme saavutimme tavoitteet tämän ryhmän kanssa hyvin. Lapset saivat kulkea päiväkodin lähiympäristössä ja kuvata ympäristöään, myös sellaisia asioita, joihin he eivät välttämättä keksineet muutosta. Hyväksyvän ilmapiirin ja avoimen asenteen avulla aikuinen kannusti lasta sanomaan ääneen mielipiteitään ja ajatuksiaan. Aikuisten avustamana lapset saivat vapaasti harjoitella kameran käyttöä ja valokuvaamista. Lapset oppivatkin kameran toimintoja ja he saivat useimmiten tarkkoja kuvia siitä mitä halusivatkin kuvata.

5.3 Kuvatekstien tekeminen

Kuvatekstin tekemiskerralla lapset keksivät kuvatekstejä itse valokuvaamiin kuviin. Teksteissä pyrittiin tuomaan esille lapsen valokuvan muutosidea. Toiveena oli, että jokainen lapsi tekisi

kuvatestit vähintään neljään kuvaan. Työskentely tapahtui Kirstin päiväkodin tiloissa. Lapset työskentelivät kolmessa pienryhmässä (A-, B- ja C-ryhmät).

5.3.1 A-ryhmän kuvatekstien tekeminen

Ennen varsinaista toteutuskertaa meidän tuli siirtää lasten valokuvat kameroista tietokoneelle, karsia kuvista pahasti heilahtaneet ja pienentää kuvat tulostusmuotoon. Kutsumme jatkossa näitä toimia kuvatestitoteutuskerran alkuvalmisteluiksi. Alkuvalmistelujen jälkeen jokaiselle lapselle jäi kuvia noin 10 kappaletta.

Kuvatekstien tekemiseen osallistui kaksi lasta, joista kummatkin olivat poikia. Työskentelimme yksin lasten kanssa. Päiväkodin työntekijöitä ei ollut paikalla, mutta he olivat välittömässä läheisyydessä koko ajan.

Toteutuksen kuvaus

Aloitimme toteutuskerran levittämällä lasten kuvat lattialle, josta lapset saivat etsiä omansa. Sen jälkeen esitimme kysymyksiä ja keskustelimme kuvista:

- mistä kuva on otettu?
- miksi lapsi sen on halunnut kuvata?
- mitä muutosehdotuksia kuvalle on?

Tämän jälkeen jakaannuimme eri huoneisiin niin, että kummakin lapsen kanssa oli yksi aikuinen. Lapsi sai valita mistä kuvistaan haluaa kertoa aikuisille, joka kyseli tarvittaessa apukysymyksiä (mitä kuvassa on? mitä haluaisit sille tehdä?/mitä haluaisit muuttaa?) ja kirjoitti lapsen sanoman kuvatekstin ylös ja luki sen lapselle sadutusmenetelmän mukaisesti. Tämän jälkeen aikuinen vielä kyseli lapselta millä tavoin hän haluaa mahdollisen muutoksen valokuvassa toteuttaa. Lopuksi lapsi sai täyttää palautelapun aikuisen avustuksella.

Havainnot

Lapset olivat jälleen innokkaasti ja aktiivisesti mukana toteutuskerralla. He jaksoivat keskittyä pitkäjänteisesti aiheeseen koko toteutuskerran ajan, mikä näkyi aktiivisena keskusteluna kuvista ja rauhallisena paikallaan olemisena. Kuvista kertominen tuntui olevan lapsille helppoa, mutta aluksi toiselle lapselle oli hankalaa ymmärtää muutoskysymyksen tarkoitus. Kuunneltuaan toisen lapsen muutosideoita, hän kuitenkin alkoi ymmärtää, mitä kysymyksellä tarkoitettiin. Toinen lapsi teki neljään ja toinen halusi keksiä kaikkiin kymmeneen valokuvaan kuvatekstin. Koska työskentelimme ilman päiväkodin aikuista, tunsimme olomme varmemmiksi ja työskentely oli luontevampaa kuin aikaisemmin. Itsenäinen työskentely antoi meille myös mahdollisuuden oppia ja kehittää lasten kanssa työskentelyn taitoja.

Tavoitteiden saavuttaminen

Kuvatekstikerran tavoitteena oli lasten ajatusten kuuleminen, lasten mielipiteiden ilmaisemisen tukeminen sekä lasten mielikuvituksen käyttöön innostaminen muutosideaa keksiessä. Mielestämme molemmat lapset saivat riittävästi tilaa ja aikaa ilmaista omia ajatuksiaan, joita kuuntelimme aktiivisesti. Tuimme lasten mielipiteiden ilmaisemista kannustaen ja luomalla positiivisen ilmapiirin mielipiteiden ilmaisemiseen. Mielipiteiden ilmaisun tukeminen tapahtui sekä sanallisesti kehumalla että ilmein ja elein. Pyrimme innostamaan lapsia keksimään muutosideoita samoin keinoin. Jälkikäteen ajateltuna lasten olisi ehkä helpompi hahmottaa muutosideoiden toteuttamisen mahdollisuudet jos materiaalit ja välineet olisivat esitelty heille jo tässä vaiheessa.

5.3.2 B-ryhmän kuvatekstien tekeminen

Kuten A-ryhmän kohdalla, ennen toteutusta teimme tarvittavat alkuvalmistelut. B-ryhmän kuvatekstiteotuskertaan osallistui meidän lisäksi kaksi lasta, joista molemmat olivat tyttöjä.

Toteutuksen kuvaus

Toteutuskerta toteutettiin samaan tapaan kuin A-ryhmän kanssa. Lapset etsivät omat kuvansa lattialle levitetyistä kuvista, minkä jälkeen keskustelimme kuvista apukysymysten avulla. Tämän jälkeen jakaannuimme huoneisiin, jossa lapsi sai valita mihin kuvistaan haluaa kuvatekstin keksiä. Aikuisen tehtävänä oli toimia sadutusmenetelmän mukaisesti eli kuunnella, kirjata ylös ja lukea lapsen sanoma. Tämän jälkeen aikaisemmasta kuvatekstien tekemiskerrasta oppien aikuinen esitteli välineitä ja materiaaleja, mitä muotokuvissa voidaan käyttää. Uskoimme sen helpottavan muutosideoiden toteuttamisen hahmottamista. Lopuksi lapsi sai täyttää palautelapun aikuisen avustuksella.

Havainnot

Lapset olivat edelliseen ryhmään verrattuna selvästi rauhallisempia, mutta kuitenkin osoittivat olevan kiinnostuneita toteutuskerran ohjelmasta. Tämän havaitsimme esimerkiksi siitä, että lapset halusivat tehdä kuvatekstejä yli vähimmäismäärän. Toinen lapsista tuntui ymmärtävän kuvatekstien idean ja hänen muotosehdotuksensa olivat toteuttamiskelpoisia. Toiselle lapselle työskentely oli haastavampaa, mikä näkyi aluksi vaikeutena kertoa mitä kuvassa on. Kuitenkin alkuvaikeuksien jälkeen hän tuntui pääsevän mukaan työskentelyyn ja pystyi tuottamaan muotoseitoita valokuviinsa.

Tavoitteiden saavuttaminen

Kuvatekstikerran tavoitteet olivat samat kuin A-ryhmän kanssa eli lasten ajatusten kuuleminen, lasten mielipiteiden ilmaisemisen tukeminen sekä lasten mielikuvituksen käyttöön innostaminen muutosideaa keksiessä. Mielestämme annoimme jälleen molemmille lapsille riittävästi tilaa ja aikaa ilmaista omia ajatuksiaan, joita kuuntelimme aktiivisesti. Tuimme lasten mielipiteiden ilmaisemista kannustaen ja luomalla positiivisen ilmapiirin mielipiteiden ilmaisemiseen. Mielipiteiden ilmaisun tukeminen ja muutosideoihin innostaminen tapahtui A-ryhmän tavoin sekä sanallisesti kehumalla että ilmein ja elein.

5.3.3 C-ryhmän kuvatekstien tekeminen

Kuten A- ja B-ryhmien kohdalla, teimme alkuvalmistelut ennen varsinaista toteutuskertaa. Karsiminen C-ryhmän lasten ottamien kuvien kohdalla oli kuitenkin aikaisempaa vaikeampaa, koska lasten ottamia kuvia oli huomattavasti enemmän. Valintaamme kuitenkin helpotti se, että tiesimme, mitkä kuvat lapset olivat ottaneet ilman muutosehdotusta vain valokuvaamisen ilosta. C-ryhmän kaikki lapset, eli kaksi poikaa ja yksi tyttö, osallistuivat kuvatekstien tekemiseen.

Toteutuksen kuvaus

Toteutuskerran kulku noudatti pääosin A- ja B-ryhmien kanssa samaa kaavaa. Kuitenkin, koska lapsia oli paikalla kolme kahden sijaan, jakaannuimme huoneisiin niin, että toiseen huoneeseen meni aikuisen kanssa kaksi lasta ja toiseen yksi lapsi. Huoneessa, jossa oli kaksi lasta, lapset vuorottelivat kuvatekstejä keksiessään, jolloin odotusaika minimoitiin. Kuvatekstien jälkeen lapset täyttivät edellisten ryhmien tapaan aikuisen avustuksella palautelomakkeen.

Havainnot

Yhteisen aloituksen aikana kaikki lapset olivat innoissaan ja aktiivisesti mukana kuvista keskustellessa; he pysyivät innokkaasti puheenvuoroa ja kertoivat mielellään kuvista. Paikoittain oli havaittavissa myös levottomuutta. Se, että lapset jaettiin kahteen tilaan työskentelemään, sai lapset keskittymään työskentelyyn toisella tavalla. Samassa tilassa olleiden lasten työskentely ei mielestämme kärsinyt odottelusta, vaan se antoi lapselle aikaa miettiä etukäteen kuvatekstejä. Toiselle lapsista oli haastavampaa keksiä kuvatekstejä, mutta toisen lapsen innokkuus ja tekstien keksimisen vaivattomuus kannusti ja motivoi myös toista lasta keksimään tekstejä.

Kaksin aikuisen kanssa työskennelleen lapsen käytöksessä näkyi suurin muutos huoneisiin jakaannuttaessa. Kuvatekstejä keksiessä lapsi oli rauhallinen, keskittynyt ja pohti mitä sanoo. Lapsen sanasto alkoi toistaa itseään loppua kohden, mutta into säilyi loppuun asti. Tämä näkyi lapsen halukkuudessa tehdä kuvatestit kaikkiin kymmeneen kuvaan.

Tavoitteiden saavuttaminen

C-ryhmän kuvatekstiteotuskerran tavoitteet olivat samat kuin aikaisemmillä ryhmillä ja mielestämme onnistuimme asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa samoin keinoin kuin aikaisempien ryhmien kanssa. Lapset näyttivät nauttivan etenkin saamastaan tilasta ja ajasta ilmaista omia ajatuksiaan aikuisille.

5.4 Muutosideoiden toteutus

Muutosideoiden toteutuskerralla lapset tekivät muutosehdotuksiaan tulostettuihin valokuviin kuvallisen ilmaisun keinoin. Materiaaleina ja välineinä lapsilla oli käytössään maalit, puukynät, tussit, lehtileikkeitä, pensseleitä, sakset ja liimaa. Toteutuskerrat pidettiin Kirstin päiväkodin tiloissa. Lapset työskentelivät kolmessa pienryhmässä (A-, B- ja C-ryhmät).

5.4.1 A-ryhmän muutosideoiden toteutus

Ennen varsinaista muutosideoiden toteutuskertaa tulostimme jokaiselle lapselle heidän valitsemat neljä värillistä versioita lasten valokuvista, joihin he olivat tehneet kuvatekstit. Toteutuskertaan osallistui meidän lisäksi kaikki A-ryhmän jäsenet eli kaksi poikaa ja yksi tyttö.

Toteutuksen kuvaus

Koska yksi lapsista ei ollut viime toteutuskerralla paikalla, jakaannuimme aluksi kahteen tilaan. Edellisellä kerralla kuvatekstit tehneet kaksi lasta pääsivät työstämään kuviaan maalaamalla, piirtämällä ja liimaamalla valokuvaan erilaisia lehdestä leikattuja kuvia. Yksi lapsi puolestaan keskittyi puuttuvien kuvatekstien keksimiseen, jotka aikuinen kirjasi ylös, minkä jälkeen lapsi liittyi muiden seuraan työstämään valokuvia.

Ensin kuvista keskusteltiin ja palautettiin mieleen muutosideat, jotka lapsi oli keksinyt kuvatekstejä tehdessä. Tämän jälkeen lapsi sai päättää, miten haluaa toteuttaa kuvaan muutosidean. Yhtenä vaihtoehtona oli liimata lehtileikkeitä tai lapsen itse piirtämiään tai maalaamiin kuvia valokuvaan. Muutosidean sai myös luoda suoraan valokuvaan piirtämällä tai maalaamalla. Kun lapsi oli tehnyt muutosidean jokaiseen neljään kuvaan, hän täytti aikuisen avustamana palautelomakkeen.

Havainnot

Alussa yhden lapsen ja aikuisen työskenteleminen kuvatekstien parissa toi haastetta muulle toteutukselle. Lapset tarvitsivat paljon ohjeistusta ja tukea muutosideoiden toteuttamisessa ja välineiden käytössä. Tämän vuoksi yksi aikuinen ei alussa tahtonut riittää kahdelle lapselle, vaan lapset joutuivat odottelemaan aikuisen apua. Kun toinen aikuinen ja lapsi liittyivät tois-

ten joukkoon luomaan muutosideoita valokuviin, helpotti tämä lasten ja aikuisten työskentelyä. Näin lapsilla oli vähemmän odottelua ja aikuisilla vähemmän kiirettä. Lapset olivat keskittyneitä ja innokkaita muutosideoiden tekemiseen, mutta loppua kohden havaitsimme kahden lapsen hieman väsähtävän odotteluun, joka johtui maalausten kuivumisajasta.

Tavoitteiden saavuttaminen

Muutosideoiden toteutuskerran tavoitteena oli lasten näkemysten huomioonottaminen, ideoiden toteuttaminen sekä kuvallisen ilmaisun tukeminen. Koimme, että olemme saavuttaneet asetetut tavoitteet. Otimme jokaisen lapsen näkemykset huomioon ja arvostimme näitä. Tarjosimme lapsille mahdollisuuden toteuttaa haluamansa muutosehdotus valokuvaan, jolloin lapsen oma idea tuli konkreettisesti esille ja lapsi pääsi sitä itse luomaan kuvallisen ilmaisun keinojen avulla.

5.4.2 B-ryhmän muutosideoiden toteutus

Paikalla meidän lisäksi muutosideoita oli toteuttamassa kaksi B-ryhmän tyttöä.

Toteutuksen kuvaus

Toinen lapsista ei ollut paikalla viime kerralla keksimässä kuvatekstejä kuviinsa, joten ja-kaannuimme jälleen kahteen huoneeseen työskentelemään. Toinen lapsista alkoi työstää kuviensa muutosehdotuksia piirtäen, maalaten ja liimaten leikattuja kuvia valokuviinsa. Toinen lapsi alkoi keksiä kuvatekstejä valokuviinsa aikuisen kirjatessa niitä ylös. Kun kuvatekstit olivat valmiina, liittyi lapsi toisen lapsen seuraan työstämään muutosehdotuksiaan.

Kumpikin lapsi sai jälleen työstää erilaisin menetelmin neljä valitsemaansa kuvaa, johon viime kerralla oli tehty kuvatekstit. Ensin kuvista keskusteltiin ja palautettiin mieleen, mitä lapsi kuvassa haluaisi muuttaa. Tämän jälkeen lapsi sai päättää, miten haluaa toteuttaa valokuvaan muutosideansa. Kun lapsi oli tehnyt muutosideansa kaikkiin neljään kuvaan, täytti hän aikuisen avustuksella palautelomakkeen.

Havainnot

Alussa yhden lapsen ja aikuisen työskenteleminen kuvatekstien parissa ei tuonut vaikeuksia muulle toteutukselle, koska paikalla oli vain kaksi lasta ja kaksi aikuista. Lapsella, joka teki kuvatekstinsä tällä kerralla, oli hyvin muistissa juuri keksimänsä kuvatekstit ja muutosehdotukset. Toisella lapsista näkemykset muutosideasta olivat hieman muuttuneet suhteessa kuvatekstiin, mutta alkuperäisen kuvatekstin kuultuaan, hän päätyi aikaisempaan ideaansa.

Mielestämme lapset olivat harjaantuneempia ja omatoimisempia välineiden käytössä verrattuna edelliseen ryhmään, mutta myös yhden lapsen puuttuminen toteutuskerralta saattoi

tuoda sellaisen kuvan, koska kiirettä oli aikuisilla vähemmän. Lisäksi se, että olemme jo ohjanneet tämän toteutuskerran aiemmin lisäsi meidän työskentelyn varmuutta ja sujuvuutta.

Lapset osoittivat kiinnostusta muutosideoiden toteuttamiseen työskentelemällä keskittyneesti ja pitkäjänteisesti omien toteutustensa parissa. Näiden lasten kohdalla etenkin maalaaminen osoittautui suosituksi tavaksi työskennellä. Työskentelyn ilmapiiri oli lasten kanssa rauhallinen ja kiireetön, mutta kuitenkin aktiivinen.

Tavoitteiden saavuttaminen

Toteutuskerran tavoitteet olivat samat kuin A-ryhmän muutosideoiden toteutuksessa eli lasten näkemysten huomioonottaminen, ideoiden toteuttaminen sekä kuvallisen ilmaisun tukeminen. Koimme jälleen, että saavutimme asetetut tavoitteet. Lapset saivat mahdollisuuden tuoda esille ja toteuttaa omia ideoitaan tarjotuilla välineillä ja materiaaleilla. Aikuisten antama tuki ja arvostus kannustivat lapsia työskentelyyn muutosideoiden parissa.

5.4.3 C-ryhmän muutosideoiden toteutus

Toteutuskerralla oli paikalla meidän lisäksi poikkeuksellisesti neljä lasta, koska yksi lapsista ei päässyt oman ryhmänsä muutosideoiden toteuttamiskertaan ja tuli korvaamaan poissaoloaan tämän ryhmän kanssa.

Toteutuksen kuvaus

Tämän ryhmän kanssa toteutuskerran kulku meni samaan tapaan kuin A- ja B-ryhmien muutosideoiden toteutuskerrat. Ensin esittelimme lapsille käytössä olevat välineet ja materiaalit, minkä jälkeen lapset alkoivat työstää kuviaan. Ensimmäiseksi palautettiin mieleen mitä kuvassa haluttiin muuttaa. Tämän jälkeen lapsi valitsi haluamansa materiaalit ja välineet muutosehdotuksen toteutukseen ja aloitti varsinaisen työskentelyn. Kun lapsi oli työstänyt valmiiksi kaikki neljä kuvaansa, täytti hän aikuisen avustuksella palautelomakkeen.

Havainnot

Lapset osoittivat kiinnostusta muutosideoiden toteuttamiseen ja saivat vaivattomasti ilmaista omat muutosideansa kuvallisen ilmaisun keinoin. Työskentely neljän lapsen kanssa oli hektisempää kuin muissa ryhmissä, mutta kuitenkin sujuvaa. Etenkin lapsien taitava ja oma-toiminen välineiden käyttö sekä muutosideoiden toteuttaminen helpotti meidän ohjausta. Vaikka lapset olivat eri aikaan valmiita, se ei vaikuttanut toisen työskentelyyn, vaan jokainen malttoi tehdä työnsä loppuun asti keskittyneesti ja omassa tahdissaan.

Tavoitteiden saavuttaminen

Toteutuskerran tavoitteet olivat samat kuin A- ja B-ryhmillä. Mielestämme onnistuimme saavuttamaan tälle toteutuskerralle asetetut tavoitteet, sillä lasten ideat ja näkemykset muutoksista otettiin huomioon niitä arvostaen. Lisäksi lapset saivat mahdollisuuden toteuttaa haluamiaan muutosehdotuksia valokuvaan kuvallisen ilmaisun keinojen avulla, joihin lapsi sai apua ja tukea aikuiselta. Lopputuloksessa lapsen keksimä idea tuli esille konkreettisesti.

5.5 Näyttely

Näyttely koostui lasten ottamista valokuvista, kuvateksteistä ja muutosideoista. Näyttelyssä oli yhteensä 36 teosta, jokaiselta lapselta neljä. Päiväkodissa pidettävän näyttelyn tarkoituksena oli tuoda katsojille esille lasten näkemykset Suvelan alueen kehittämiseen sekä tarjota lapsille mahdollisuus nähdä omia ja toisten tuotoksia päiväkodin seinällä.

Ennen toteutuskerran alkua teimme lapsille diplomit (Liite 4), valmistimme yhdistelypelin koko ryhmän kanssa käytettäväksi sekä laminoimme lasten työt näyttelyä varten. Diplomien tehtävänä on toimia lapsille projektin päättymisestä konkreettisena merkinä sekä kiitoksena. Lisäksi se antaa mahdollisuuden muistella projektia valokuvatyöskentelyn parissa. Yhdistelypeli on lasten valokuvista ja kuvateksteistä koottu peli, jonka ideana on löytää valokuvaa vastaava teksti. Pelissä on yhteensä 10 erilaista kuvaa ja niihin liittyvää tekstiä. Pelin mukana on ohjeet (Liite 5), joiden avulla päiväkodin työntekijöiden on helppo osallistaa ryhmän kaikki lapset valokuvatyöskentelyn maailmaan.

Näyttelyn toteutuskertaan osallistui seitsemän lasta; neljä tyttöä ja kolme poikaa. Kahden poissaolijan oli kuitenkin mahdollista nähdä näyttely päiväkodissa, vaikka eivät päässeetkään toteutuskertaan.

Toteutuksen kuvaus

Kuvien seinälle kiinnittämisen jälkeen kokosimme projektiin osallistuneet lapset luoksemme ja palautimme lasten mieliin koko projektin kulun tutustumiskerrasta lähtien aina näyttelyyn asti. Tämän jälkeen lapset saivat vapaasti katsella näyttelyn teokset läpi ja etsiä niistä omiaan. Näyttelyn katsomisen jälkeen kokosimme jälleen lapset yhteen ja jaoimme lapsille diplomit kiitoksena opinnäytetyöhömmö osallistumisesta. Tämän jälkeen lapset palasivat omiin ryhmiinsä ja jaoimme aikuisille palautelomakkeen, jonka haimme takaisin samalla kerralla kun teokset siirrettiin Entressen kirjastoon.

Havainnot

Lapset tulivat innoissaan toteutuskertaan ja olivat entistä tuttavallisempia ja avoimempia meitä kohtaan. Omien töiden etsintä oli havaintojemme mukaan lapsista mieluisaa, mutta

myös muiden lasten työt kiinnostivat kovasti. Mielestämme lapsista huokui ylpeyttä sekä hie-
man ihmetystä siitä, että omat teokset olivat oikeasti päässeet päiväkodin seinälle ja sitä
kasvatti entisestään tieto siitä, että teokset pääsevät esille Entressen kirjastoon.

Tavoitteiden saavuttaminen

Näyttelykerran tavoitteena oli saada lapset tuntemaan heidän työnsä ja teoksensa arvokkaiksi.
Lisäksi tavoitteena oli lasten näkemysten esille tuominen alueen kehitykseen sekä hankkia
päiväkodin henkilökunnalta palautetta työskentelystä ja hankkia mahdollisia kehittämis-
ehdotuksia samankaltaisiin projekteihin.

Mielestämme onnistuimme saavuttamaan asetetut tavoitteet melko hyvin. Teoksissa tuli kat-
tavasti esille lasten näkemykset Suvelan alueen kehittämiseen. Lisäksi teosten esille tuominen
antoi teoksille arvokkuutta ja sitä kautta lapsille aihetta ylpeyteen. Saimme päiväkodin henki-
lökunnalta palautetta työskentelystä, mutta kehittämis ehdotuksia tuli melko suppeasti.

5.6 Valokuvatyöskentelyn kulku

Tutustumiskerta oli valokuvatyöskentelyn prosessin ensimmäinen konkreettinen vaihe. En-
simmäisellä toteutuskerralla lapset saivat tutustua valokuvatyöskentelyn maailmaan; lapset
saivat katsoa ja kertoa jo valmiiksi otetuista valokuvista sekä tutustua kameran käyttöön ja
ottaa itse valokuvia. Tutustumiskerran merkitys prosessin kulussa oli tärkeä, koska se aloitti
valokuvatyöskentelyn. Tutustumiskerta mahdollisti luontevan vuorovaikutussuhteen synty-
misen ja innosti lapsia työskentelyyn, mikä loi hyvää pohjaa prosessin etenemiselle.

Prosessin toisessa vaiheessa, valokuvauksessa, lapset ohjeistettiin ottamaan kuvia paikoista,
joihin kaipaavat muutosta. He kuitenkin saivat ottaa valokuvia vapaasti valitsemistaan koh-
teista ja monet vasta harjoittelivat kameran käyttöä. Varsinkin alussa lapset ottivat kuvia sel-
laisistakin paikoista, joihin eivät ehkä olleet ajatelleet muutosta. Kuvauskerran edetessä lap-
set etenivät ajatustasolta toiminnan tasolle ja kuvasivat enemmän muutosta kaipaavia kohtei-
ta. Lähes poikkeuksetta lasten ottamat kuvat olivat hyvin sommiteltuja, sillä kuvissa näkyi
useimmiten se, mitä lapset halusivatkin näkyvän. Tämä oli tärkeää, jotta prosessin seuraavis-
sa vaiheissa voitiin työskennellä kuvien kanssa ja työstää niitä suunnitellusti. Tarkkuudeltaan
kuvien laatu oli vaihteleva, mutta laadultaan ne sopivat kaikki opinnäytetyöhömme, sillä alus-
ta asti olimme ajatelleet, että lasten kuvien ei tule olla täydellisiä.

Valokuvauksen jälkeen valokuvatyöskentelyä jatkettiin kuvatekstien parissa. Tässä vaiheessa
sanallinen ilmaisu otettiin valokuvan avuksi tuomaan esille lasten mielipiteitä alueesta. Lisäk-
si valokuvatyöskentely eteni lasten keksiessä muutosideoita valokuvilleen sekä heidän kartoit-
taessaan mahdollisia materiaaleja muutosideoiden toteuttamiseen.

Prosessin neljännessä vaiheessa eli muutosehdotusten toteuttamisessa yhdistyi lapsen valokuvaama kehittämiskohde sekä sanallinen ilmaus siitä, mitä lapsi halusi muuttaa. Jo valmiiksi mietittyä muutosideaa pystyttiin tässä vaiheessa vielä syventämään kun lapsi mietti, miten hän haluaa muutoksen toteuttaa. Muutoksen tekeminen oikean valokuvan päälle teki lapsen ehdotuksesta näkyvän ja konkreettisen hänelle itselleen.

Näyttely eli prosessin viimeinen vaihe kokosi kaikki valokuvatyöskentelyn vaiheet esille samaan aikaan. Tämä antoi myös muille ihmisille mahdollisuuden nähdä ja ymmärtää lasten mielipiteitä ja ajatuksia Suvelan kehittämisestä. Näyttelyn yhtenä tehtävänä oli myös päättää koko valokuvatyöskentelyn prosessi.

6 Palautteiden käsittely

Jotta arviointi ei jäisi subjektiiviseksi, on Vilkan ja Airaksisen (2004, 157) mukaan usein hyödyllistä kerätä kohderyhmältä palautetta tavoitteiden saavuttamisesta. Toiminnallisen opinnäytetyön palautteenkeruussa on hyvä selvittää esimerkiksi toiminnan onnistumista, käytettävyyttä sekä ammatillisessa mielessä merkittävyyttä ja kiinnostavuutta.

Lapsilta ja päiväkodin henkilökunnalta kerättiin kirjallista palautetta koskien opinnäytetyön toiminnallista osuutta. Palautelomakkeet on tehty opinnäytetyötä varten syyskuussa 2013. Kysymysten laadinnassa on käytetty apuna Tutki ja kirjoita kirjan kyselylomakkeen laadintaan tarkoitettuja ohjeita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 202-203) sekä Pesäpuu ry:n ohjeita työntekijälle (Pesäpuu ry 2010).

6.1 Lapsilta saadut palautteet

Aikuisen avustamana lapsi täytti palautelomakkeen (Liite 2) jossa ensin taustakysymyksenä kysytään mihin toteutukseen lapsen palaute liittyy. Tämän jälkeen on kuusi asteikkokysymystä, joihin lapsi vastasi 3-portaisella hymynaama-asteikolla. Palautteiden käsittelyssä hymynaamat on muutettu sanalliseen muotoon. Lopuksi palautelomakkeessa on neljä avointa kysymystä, joihin lapsi vastasi aikuiselle, joka kirjoitti vastauksen sanasta sanaan paperille.

Palautelomakkeessa pyrittiin kohtuulliseen pituuteen, jotta lapsi jaksaisi keskittyä siihen mahdollisimman hyvin. Kysymysten avulla pyrittiin saamaan palautetta koskien asetettuja tavoitteita sekä lasten yleistä viihtyvyyttä. Asteikkokysymyksillä haluttiin tarjota lapsille vaihtovan ja mielekäs vastaaminen. Hymynaamoista lapsi sai itse valita kunkin kysymyksen kohdalla parhaiten kuvaavan naaman. Avoimissa kysymyksissä sana oli taas vapaampi ja lapsi sai tuoda aiheeseen liittymättömiäkin ajatuksia esille.

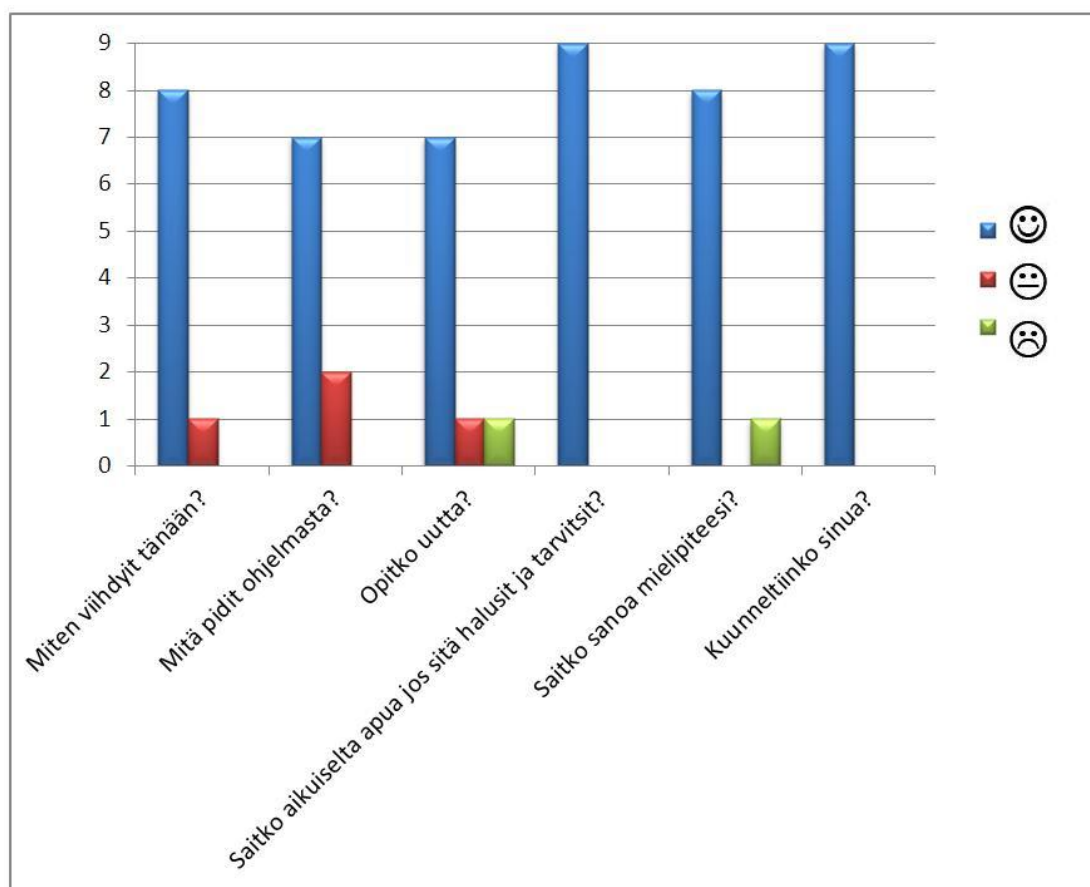
Taustakysymys helpotti palautteiden käsittelyä ja analysointia, koska sen avulla pystyttiin jakamaan palautelomakkeet toteutuskertojen mukaan. Ensimmäisellä kahdella asteikkokysymyksellä haluttiin selvittää lapsen viihtyvyyttä toteutuskerralla sekä lapsen mielipidettä toteutuspäivän ohjelmasta. Neljällä seuraavalla asteikkokysymyksellä selvitettiin lapsen mielipidettä toteutuskerralla uuden oppimisesta, aikuisen avun saamisesta, mielipiteen ilmaisemisen mahdollisuudesta sekä kuulluksi tulemisesta, jotka ovat toteutuskertojen tavoitteita. Valitsimme asteikkokysymykset palautelomakkeisiin, koska mielestämme se on tämän ikäisille lapsille sopiva keino tuottaa luotettavia ja helposti tulkittavia vastauksia.

Avoimilla kysymyksillä selvitettiin mitkä asiat lapsen mielestä olivat mieluisia ja mitkä epämieluisia kyseisellä toteutuskerralla. Avointen kysymysten avulla lapsi sai ilmaista mielipiteensä siitä mitä olisi voitu tehdä toisin ja halutessaan hän sai sanoa vielä vapaata palautetta. Avointen kysymysten avulla haluttiin antaa lapselle mahdollisuus vapaampaan palautteen antoon.

Mielestämme kuusi asteikkokysymystä ja neljä avointa kysymystä muodostivat sopivan laajan kokonaisuuden, jolla saatiin monipuolisesti palautetta lapsilta. Pelkillä asteikkokysymyksillä saatu palaute olisi voinut olla liian suppeaa kun taas pelkillä avoimilla kysymyksillä ei ehkä olisi saatu palautetta tavoitteiden saavuttamisesta.

Palautteet käsiteltiin toteutuskertakohtaisesti, eikä pienryhmäjaosta tässä välitetty, koska emme havainneet eroavaisuuksia ryhmien palautteiden välillä. Havaitimme, että osalle lapsista oli haastavaa ymmärtää palautelomakkeen avoimia kysymyksiä. Emme kuitenkaan muokanneet tai poistaneet niitä, koska osalla lapsista tuli kuitenkin toteuttamiskelpoisia kehittämissuhteita. Palautteista asteikkokysymykset käydään läpi taulukoiden avulla ja avoimien kysymysten kohdalla esitetään lasten vastausten suoria lainauksia.

6.1.1 Valokuvauskerran palautteet

Taulukko 1: Valokuvauskerran palautteet

Valokuvaus-kerralla lapset viihtyivät palautteiden mukaan hyvin tai melko hyvin. Pääsääntöisesti lapset pitivät ohjelmasta. Seitsemän lasta vastasi oppineensa uutta paljon ja yksi melko paljon. Yksi lapsista ei kokenut oppineensa uutta ollenkaan. Kaikki yhdeksän lasta kokivat saaneensa aikuiselta apua ja tulleen kuulluiksi. Palautteiden mukaan kaikki lapset yhtä luokkaan ottamatta myös saivat ilmaista mielipiteensä.

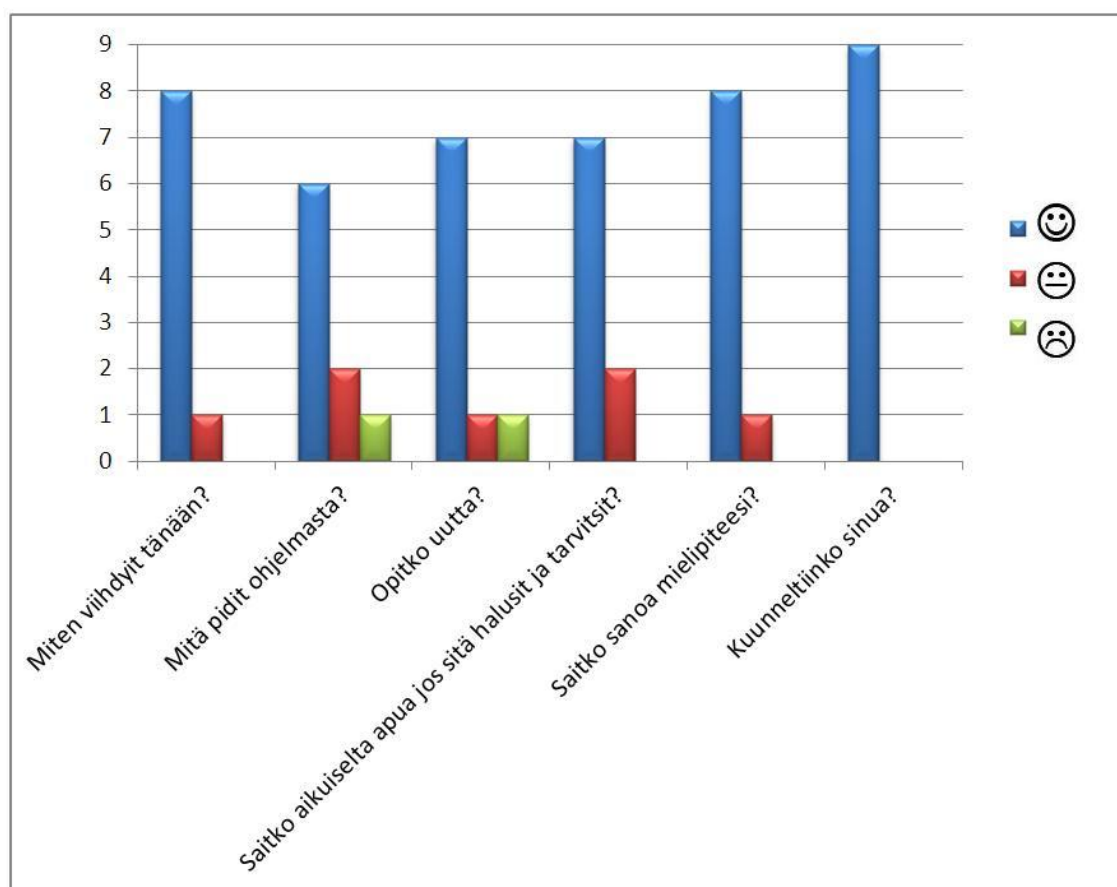
Ensimmäisessä avoimessa kysymyksessä suurin osa lapsista mainitsi kivoimmaksi asiaksi valokuvaukseen liittyvät asiat kuten kameran, kuvaamisen, ja kuvien katselemisen. "Se oli kivointa, että mä sain kattoo niitä kivoja värikkäitä [sähkökaapit, kivet] ja se, että sain ottaa hassusta koirankakasta kuvan, kivoja oksia ja piilopaikkojen alta. Sain ottaa kuvan tempuulupuistosta ja kaikista mistä mä halusin."

Toinen avoin kysymys tuotti kolmenlaisia vastauksia. Kolme lapsista ei maininnut mitään mistä piti vähiten. Yksi lapsista piti vähiten siitä, että hänen sormensa olivat kylmät kuvauksen aikana. Muut vastaukset liittyivät lasten kuvaamiin asioihin. "Koirankakka, roskat."

Kolmannen avoimen kysymyksen vastaukset jakaantuivat kahteen ryhmään. Viidellä lapsista ei ollut mitään muutosehdotuksia. Neljä lapsista vastasi kysymykseen ymmärtämällään tavalla. "No kissapuku [Aikuisilla tulisi olla kissapuku päällä ulkona liikuttaessa]."

Neljänteen avoimeen kysymykseen neljä lapsista ei vastannut mitään. Loput lapsista vastasi kysymykseen oman ymmärryksen tason mukaisesti. Kolme vastauksista viittasi edellä kysytyihin asioihin. "Että oli kiva ottaa valokuvia." Ja kaksi vastasi ohi aiheen. "Montako kestää, että menis viskarilaiseks?"

6.1.2 Kuvatekstikerran palautteet

Taulukko 2: Kuvatekstikerran palautteet

Kuvatekstien toteutuskerralla lapset viihtyivät palautteen mukaan hyvin. Kuusi lasta piti kuvatekstien keksimisestä ja kolmasosa lapsista ilmoitti pitävänsä ohjelmasta vähän tai ei ollenkaan. Palautteiden perusteella seitsemän lasta oppi paljon uutta, yksi melko paljon ja yksi ei ollenkaan. Suurin osa lapsista koki saaneensa aikuiselta apua jos sitä halusi ja kaksi ilmoitti saaneensa apua melko paljon. Lähes kaikki lapset saivat palautteen mukaan sanoa mielipiteensä ja kaikki lapset kokivat tullessa kuulluiksi.

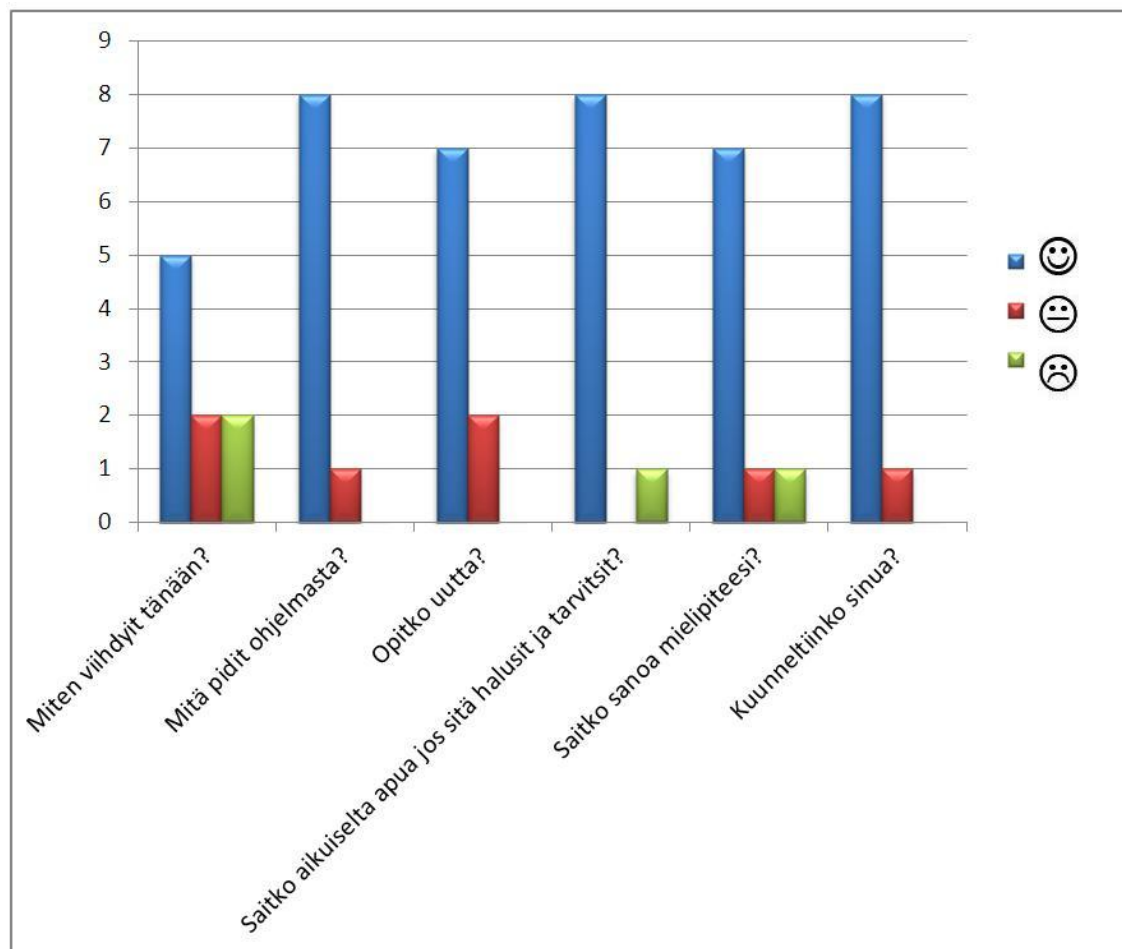
Ensimmäisen avoimen kysymyksen vastaukset jakaantuivat kolmeen ryhmään. Lapsista kolmannes kertoi kivointa olleen kuvat tai niiden katselu. Toiset puolestaan pitivät kivoimpana kuvatekstien tekemistä. Kaksi lapsista mainitsi kivoimpana asiana aikuisen toiminnan toteutuskerran aikana. "Kivaa oli ku X [lapsen nimi] ja minä otettiin kuva sama. Y [lapsen nimi] tykkäsi kuvasta. Aikuinen auttoi mua."

Suurin osa lapsista ei vastannut toiseen avoimeen kysymykseen. Vastanneet pitivät vähiten joistain valokuvistaan ja toteutuskertaan tulosta, koska leikit keskeytyivät. "Et me tultiin tänne ylös, oli kiva kertoa kuitenkin asioita."

Kolmelta lapselta tuli ideoita, mitä olisi voitu tehdä toisin. Ideoita oli laidasta laitaan, joku toivoi kotiaan päiväkodin lähelle kun taas joku ehdotti, että sisällä olon sijasta oltaisi voitu toimia ulkona.

Kuusi lapsista ei vastannut neljänteen avoimeen kysymykseen. Vastanneet kolme lasta vastasivat kysymykseen oman ymmärryksen tason mukaisesti. "Jos jäädy paperi, sit viedä se roskiin."

6.1.3 Muutosideoiden toteutuskerran palautteet

Taulukko 3: Muutosideoiden toteutuskerran palautteet

Hieman yli puolet lapsista kertoi viihtyneen muutosideoiden toteutuskerralla hyvin. Lopuista vastanneista puolet vastasi viihtyneensä melko hyvin ja puolet huonosti. Kuitenkin kahdeksan lasta ilmoitti pitäneen tämän toteutuskerran ohjelmasta paljon. Pääsääntöisesti lapset palautteen mukaan oppivat uusia asioita toteutuskerralla. Suurin osa lapsista koki saaneensa aikuiselta apua ja yksi lapsista ei kokenut saaneensa apua lainkaan. Yksi lapsista ei kokenut saaneensa sanottua mielipiteitään ollenkaan ja toinen ilmoitti saaneensa sanottua niitä melko paljon. Suurin osa lapsista koki tulleen kuulluksi toteutuskerran aikana.

Ensimmäiseen avoimeen kysymykseen löytyi selkeä yhtenäinen vastaus: askarteleminen ja erityisesti maalaaminen. "Kivaa oli kun mä maalin ja kun mä otin apua. Ja sitten X [lapsen nimi] tykkäsi kuva ja Y [lapsen nimi] tykkäsi kuva."

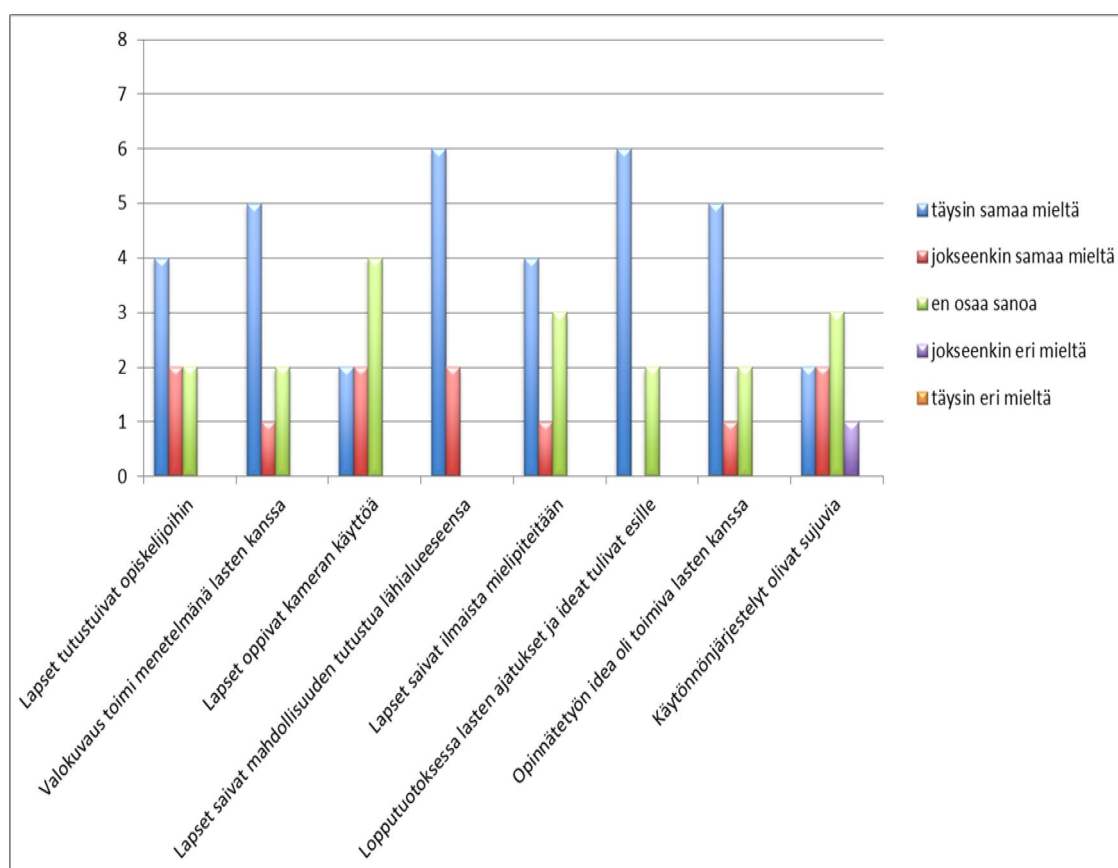
Toiseen avoimeen kysymykseen neljä lasta ei vastannut ollenkaan. Vastanneet mainitsivat pitävän vähiten joistain kuvista ja työskentelytavoista. Osa vastanneista mainitsi myös maa-

laamisen tässä kohdassa, vaikka he olivat maininneet maalaamisen myös ensimmäisessä kysymyksessä.

Kolmanteen avoimeen kysymykseen vastasi kaksi lasta. Toinen olisi halunnut leikata lehdistä lisää kuvia ja toinen leikkiä sisällä. Viimeiseen avoimeen kysymykseen lapset eivät vastanneet.

6.2 Aikuisilta saadut palautteet

Aikuisille suunnatussa palautelomakkeessa (Liite 3) on alussa kaksi monivalintakysymystä, joilla selvitettiin taustaa sekä niiden jälkeen kahdeksan kysymystä, joihin vastattiin 5-portaisella Likertin asteikolla. Tämän jälkeen aikuisilla oli mahdollisuus palautelomakkeessa antaa vielä muuta palautetta kirjallisesti. Taustakysymyksillä selvitettiin, minkä ryhmän työntekijä vastaaja on ja millä toteutuskerroilla hän on ollut mukana opinnäytetyössä. Palautelomakkeen kaikki suljetut kysymykset suunniteltiin niin, että ne vastaisivat opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamiseen. Lisäksi kysymyksillä 5 ja 6 kysyttiin aikuisten näkemystä lasten osallisuudesta opinnäytetyön aikana.

Taulukko 4: Aikuisten palautteet

Kuva 1. Teoksia päiväkodin näyttelystä.

Kuva 2. Teoksia esillä Entressen kirjastossa.

Ilkivallattomampi Suvela -teemaan laskettiin kuuluvaksi kaikki teokset, joiden kuva liittyi ihmisten tekemään ilkivaltaan. Tähän teemaan kuului 11 teosta. Kuvatuista kohteista seitsemän oli graffiteja, kaksi hajotettua liikennemerkkiä sekä yksi ylösalaisin käännetty penkki ja ylös kieritetty keinu. Muutosideoina tämän teeman kuville ehdotettiin muun muassa maalausta, pesemistä sekä korjaamista.

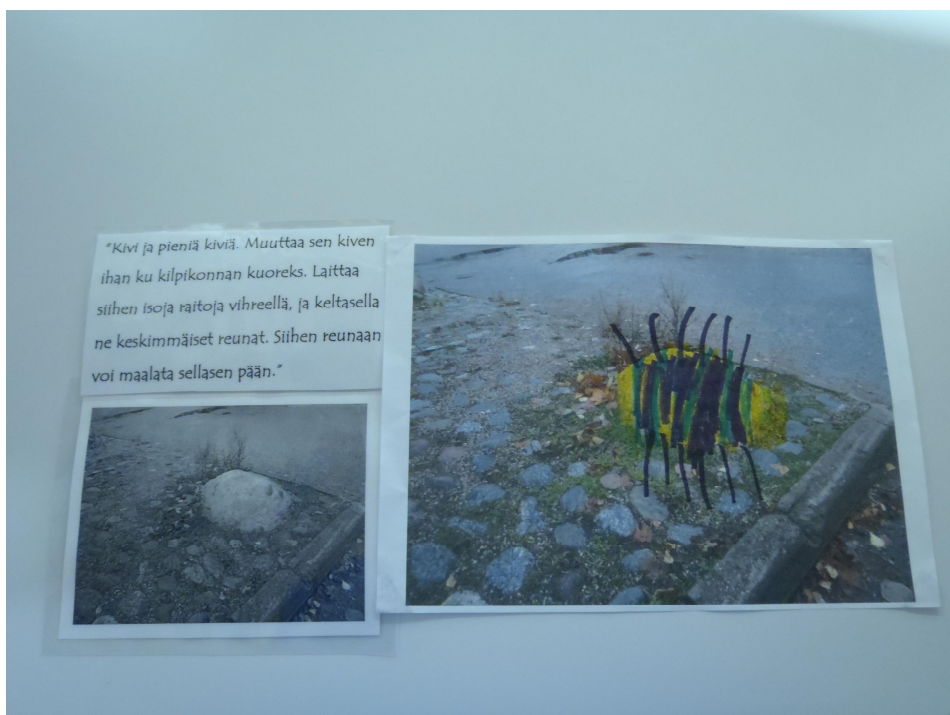

Kuva 3. Teos, jossa penkkiin tehdään uusi istuin puusta.

Kuva 4. Lapsen muutosideana peittää sotku keltaisella maalilla.

Esteettisempi Suvela -teemaan kuului luontoon ja ympäristöön liittyvät teokset, joiden muutosideat olivat luovia ja esteettisesti aluetta kohentavia. Teemaan kuului 10 teosta, joissa kahdessa oli kuvattu kivi ja aita. Muut kohteet olivat vesilammikko, betoniseinä, kiipeilyseinä, betoniputki, auton jälki mudassa ja haljennut maa. Muutosideat olivat luovia, esimerkiksi kivi ehdotettiin maalattavaksi kilpikonnaksi ja vesilammikkoon tehtäväksi kala-allas.

Kuva 5. Lapsen teos, jossa kivi muutetaan kilpikonnaksi.

Kuva 6. Lapsen muutosideassa vesilätäkköön tuli kaloja.

Lapsiystävällisempi Suvela -teemaan kuului lapsen leikkiin ja toimintaan liittyvät teokset, joiden muutosideoissa yhteistä oli muuttaa kohteita lapsen leikkiä ja toimintaa lisääväksi. Teemaan kuului kahdeksan teosta, joiden kuvatut kohteet olivat keskenään hyvin erilaisia. Kohteita olivat pensas, pelikenttä, seinä, koripalloteline, kenttä, liikennevalot, kaivo ja penkki. Muutosideoina näille kuville ehdotettiin lapsille suunniteltuja ja heidän tasolleen tehtäviä lisäyksiä, kuten esimerkiksi lasten tasolla olevia liikennevaloja.

Kuva 7. Oikeiden liikennevalojen lisäksi haluttiin matalammat leikkiliikennevalot.

Kuva 8. Teos, jossa toivottiin kentälle keinuja ja potkulautoja.

Siistimpi Suvela -teemaan kuului roskat sekä asiat, jotka eivät olleet oikealla paikalla. Teemaan kuului seitsemän teosta. Kuvatuista kohteista viisi oli tien vierelle ja leikkipaikoille ihmisten jättämiä roskia. Lapset kuvasivat myös pallon ja koiran kakan. Muutosideoiksi ehdotettiin muun muassa roskien viemistä roskakoriin ja tavaroiden oikeille paikoille palauttamista.

Kuva 9. Teoksessa roskapussit haetaan pois.

Kuva 10. Teos, jonka aiheena on väärässä paikassa olevat roskat.

8 Pohdintaa

Lasten osallisuus on ollut esillä, mutta toimet sen edistämiseksi ovat jääneet varsin vähäisiksi. Usein lasten osallisuutta on tutkittu aikuisten näkökulmasta, jolloin lasten ääni on jäänyt kuulumattomiin. Halusimme opinnäytetyössämme tuoda esille keinoja, joilla lasten ääni saataisiin paremmin esille. Välittävät Valittavat Verkostot -hanke antoi meille siihen mahdollisuuden, sillä lasten näkökulmaa vuonna 2013 alkaneessa hankkeessa ei ollut vielä tutkittu.

Valokuvatyöskentely lasten kanssa osoittautui antoisaksi ja Kirstin päiväkoti joustavaksi sekä toimivaksi yhteistyökumppaniksi. Osallistujamäärä, yhdeksän lasta, oli mielestämme sopiva työskentelyn kannalta. Lapset oli helppo jakaa pienryhmiin ja jokainen sai yksilöllistä tukea ja ohjausta. Lisäksi yhdeksän lapsen kanssa teoksia tuli kattavasti. Mielestämme tutkimuksen tulokset edustavat hyvin opinnäytetyön kohderyhmän näkemyksiä Suvelan alueen kehittämisestä. Pyrimme siihen, että lasten ajatukset olisivat heidän omiaan, eivätkä aikuisilta tai muilta lapsilta kopioituja. Tähän tuli kiinnittää huomiota ohjaustilanteissa, muun muassa valokuvausalueella kulkiessa ja lapsille esimerkkejä antaessa.

Neljä teemaa (ilkevallattomampi, esteettisempi, lapsiystävällisempi ja siistimpi Suvela), joihin tulokset jaettiin, olivat pääosin lähellä toisiaan. Lapsiystävällisempi Suvela -teeman valokuvat poikkesivat eniten muiden teemojen kuvista. Teemoittelu oli paikoittain haastavaa, sillä osa hyvin samanlaisista kuvista jakautui eri teemoihin, lasten muutosehdotusten mukaan. Lisäksi osan kuvatuista kohteista olisi voitu laittaa myös toiseen teemaan näkökulmasta riippuen. Opinnäytetyössä käytetty teemoittelu onkin opinnäytetyön tekijöiden subjektiivinen näkemys, johon ei ole vaikuttanut pelkästään lopullinen teos, vaan myös muu informaatio, jonka olemme saaneet valokuvatyöskentelyn aikana.

Havaitsimme lasten teoksissa esiintyvien teemojen yhtäläisyyden Aalto-yliopiston Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen (2011) tekemän pehmoGIS-kyselyn kanssa, johon vastasivat Suvelan 14-69-vuotiaat aikuiset. PehmoGIS-kyselyyn vastanneet aikuiset kokivat kielteisinä asioina alueella muun muassa ympäristön rumuuden ja epäsiisteyden (Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus 2011). Samoihin asioihin kiinnittivät huomiota opinnäytetyön kohderyhmä; Kirstin päiväkodin lapset. Lasten teoksissa ja aikuisten vastauksissa muutosehdotukset eivät täysin vastanneet toisiaan, mutta yhtäläisyyksiä on kuitenkin havaittavissa etenkin esteettisyyden lisäämisen ja paremman kunnossapidon osalta. Muutosideoiden toteuttaminen oikeasti Suvelaan toisi alueelle siistimpää yleisilmettä ja lisää viihtyvyyttä.

8.1 Arviointi

Ensimmäinen arvioinnin kohde on työn idea, johon luetaan aihepiirin, idean tai ongelman kuvaus, asetetut tavoitteet, teoreettinen viitekehys ja tietoperusta sekä kohderyhmä. Toinen tärkeä arvioinnin kohde on työn toteutustapa, johon kuuluu keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Arvioinnissa on syytä pohtia myös tekemisen mielekkyyttä ja onnistumista. Kolmanneksi arvioinnin kohteena on oma arviointi prosessin raportoinnista ja opinnäytetyön kieliasusta. Siinä tulisi pohtia miten kriittinen ja pohtiva ote on saavutettu sekä onko työ johdonmukainen ja vakuuttava. (Vilka & Airaksinen 2004, 154-159.)

Opinnäytetyön idea oli mielestämme ajankohtainen ja tärkeä, sillä lasten ääntä ei ollut aikaa vielä huomioitu Suvelan alueen kehittämisessä. Opinnäytetyöhön onnistuttiin valitsemaan kohderyhmälle sopivat menetelmät, joista muodostui opinnäytetyön viitekehys. Toteutustapa oli mielestämme onnistunut ja sillä täytettiin asetetut tavoitteet. Näin ollen voidaan sanoa, että tavoitteet olivat realistisia. Hyvä suunnittelu, joustava asenne ja innovatiivisuus auttoivat onnistuneen toiminnan toteuttamisessa ja sitä kautta tavoitteiden saavuttamisessa. Olemme pyrkineet mahdollisimman selkeään ja todenmukaiseen toiminnan raportointiin. Lisäksi olemme osallistuneet opinnäytetyön viestinnän pajoihin, joissa on kiinnitetty huomiota opinnäytetyön kieliasuun ja sisältöön.

Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeen (Laurea-ammattikorkeakoulu 2011, 3-4) mukaan opinnäytetyön tehtyään opiskelija osaa tutkimuksellisesti kehittää työelämää sekä tuottaa uusia ratkaisuja tuotteina, toimintamalleina tai työkaluttuurina. Opinnäytetyön tavoitteena on toimia opiskelijan ammatillisen kasvun prosessina sekä työelämän, aluekehityksen ja innovaatiotoiminnan edistämisenä. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2011, 3-4.)

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä työelämän kanssa ja opinnäytetyöhön luotu ja siinä käytetty valokuvatyöskentelyn toimintamalli sellaisenaan oli työelämässä uusi. Opinnäytetyössä saadut tulokset välitetään Välittävät Valittavat Verkostot -tutkimushankkeelle.

8.2 Ammatillinen kasvu

Ammatillinen kasvu voidaan määritellä tarkoittamaan yksilön henkilökohtaista psyykkis-emotionaalista kasvua kohti aikaisempaa laajempaa ammattilaisuutta. Siihen voidaan laskea kuuluvaksi niin yksilön henkiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen että maailmankatsomukselliseen muutokseen liittyviä asioita. Ammatillinen kasvu on prosessimaista ja siihen kuuluu olennaisena osana myös ajoittaiset prosessin pysähtymiset. Pysähtymiset ovat juuri niitä merkityksellisiä tilanteita ja ajanjaksoja, jolloin jo aikaisemmin omaksuttu tieto muokkautuu syvällisemmin osaksi yksilön toimintaa, hänen ajatteluaan ja lopulta automatisoituu tai jäsentyy uudella

tavalla osaksi henkilön sen hetkistä ammatillisuutta. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 33.)

Olemme päässeet hyödyntämään sosionomitutkinnon antamaa tietotaitoa opinnäytetyössä monella tapaa, mikä on antanut meille tunteen ammatillisesta kasvusta. Aikaisemmat opinnot ohjasivat meitä aiheen valinnassa ja opinnäytetyössä käytetyn toimintamallin luonnissa. Lisäksi opiskelujen aikana suoritettujen käytännön harjoittelujaksot ovat toimineet pohjana lasten kanssa työskentelylle. Opinnäytetyö on antanut meille myös mahdollisuuden oppia uutta; syventää tietojamme teoreettisen viitekehyksen aiheista. Lisäksi käytännön työskentely opinnäytetyön aikana on ollut opettavaista. Se on opettanut meille joustavuutta lasten kanssa työskenneltäessä sekä antanut meille mahdollisuuden nähdä uuden työyhteisön toimintaa. Näkemäämme ja kokemaamme voimme peilata jatkossa omassa työyhteisössämme.

8.3 Eettisyys

Vilkan (2005, 30-33) mukaan tutkimuseetiikalla tarkoitetaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamista, joka alkaa opinnäytetyön ideoinnista ja jatkuu aina tutkimustuloksien julkaisemiseen asti. Tieteelliseen käytäntöön katsotaan kuuluvaksi muun muassa asianmukaiset tietolähteet, alan tieteellisen kirjallisuuden tuntemus ja oman tutkimuksen analysointi. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää tutkijalta vilpitöntä ja rehellistä toimintaa toisia tutkijoita kohtaan, joka näkyy tarkkoina lähdeviitteinä ja rehellisenä toisten tutkijoiden tulosten esittämisenä. Laadukkaasti suunniteltu, toteutettu ja raportoitu opinnäytetyö on osa tutkimuseetiikkaa.

Tutkijan tehtävänä on pohtia eettisiä kysymyksiä tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa, etenkin kun tutkimukseen liittyy lapsia. Pohdittavaa on muun muassa mitä ja millä tavoin on eettistä tai epäeettistä tutkia ja miltä lapsia tulee tutkimuksessa suojella. Tutkimuksen alussa on tärkeää miettiä, mitä ja millä keinoin lapselle kerrotaan tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta siten, että lapsi sen ymmärtää. Keinoina voivat olla esimerkiksi ytimekäs selittäminen, esite, tutkimusvaiheita kuvaava kuvasarja tai video. Lisäksi tulee ratkaista, millaisessa muodossa suostumusta tutkimukseen pyydetään lapselta ja vanhemmilta. Lapsella tulee olla mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta myös tutkimuksen edetessä. Tutkimuksen anonymiteettiin liittyy se, julkaistaanko esimerkiksi tutkittavien nimet, mikäli lapset niin haluavat. Lisäksi tutkimuksessa on otettava huomioon salassapitovelvollisuus. (Karlsson 2012, 47-48.)

Opinnäytetyö suunniteltiin huolella vastaamaan opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita, huomioiden erityisesti toiminnan mielekkyys opinnäytetyöhön osallistuville lapsille. Suunnitelman valmistuttua haimme tutkimuslupaa Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämispäälliköltä. Luvan myöntämisen jälkeen aloitimme opinnäytetyön toiminnallisen osuuden. Toiminnallisessa osuudessa asiat pyrittiin selittämään lapselle mahdollisimman ymmärrettä-

västi ja viisivuotiaan lapsen kehitykselle sopivalla tasolla. Huomioon tässä myös otettiin, että suurimman osan äidinkieli ei ole suomi. Lapsille kerrottiin kuvien, keskustelun ja toiminnan avulla toiminnallisesta tutkimuksesta ja sen toteutuskerroista.

Muita opinnäytetyössämme eettisesti esille tulleita asioita ovat muun muassa tutkimuksen avoimuus ja rehellisyys, lasten tasavertaisen kohtelu, heidän osallisuutensa opinnäytetyöhön ja sen kulkuun sekä heidän yksityisyyden suojaaminen. Jokainen lapsi on saanut mahdollisuuden osallistua viiteen toteutuskertaan, joilla on keskenään ollut samanlainen ohjelma. Näin pyrimme lasten tasavertaiseen kohteluun. Lapsilta on toteutuskertojen jälkeen kysytty palautetta sekä suullisesti että palautelomakkeen avulla, jolloin heillä ovat myös päässeet halutesaan vaikuttamaan toimintaan. Lasten yksityisyyden suojaamiseksi opinnäytetyössä ja siihen liittyvässä näyttelyssä lasten nimet tai muut tiedot eivät tulleet esille. Lasten osallistumisesta opinnäytetyöhön kysyttiin lupa lasten huoltajilta. Lisäksi lapsella on myös ollut halutessaan mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta toimintaan.

Opinnäytetyötä varten kerätyt lasten lupalaput ja toimintakerroilla kerätyt palautteet tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Lasten opinnäytetyöhön tekemät teokset puolestaan jätettiin päiväkodille, joka laittaa ne lasten kasvunkansioihin. Opinnäytetyössä on pyritty käyttämään laajalti alaan liittyviä asianmukaisia lähteitä ja niihin on viitattu mahdollisimman tarkasti. Lisäksi opinnäytetyö tallennetaan Theseus-julkaisuarkistoon, josta se on vapaasti opinnäytetyöhön osallistuneen Kirstin päiväkodin henkilökunnan sekä lasten vanhempien luettavissa.

8.4 Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus on kiinni tutkijan rehellisyydestä. Tutkijan on oltava koko tutkimusprosessin ajan rehellinen tekemistään valinnoista ja pystyttävä perustelemaan tutkimuksen aikana tehdyt valinnat. Luotettavuus riippuu siis suurelta osin tutkijan kyvystä dokumentoida tekemänsä päätökset. (Vilka 2005, 158-159.)

Ronkaisen, Pehkosen, Lindblom-Ylänteen ja Paavilaisen (2011, 130) mukaa validiteettia käytetään yleiskäsitteenä puhuttaessa tutkimuksen laadusta tai luotettavuudesta. Validiteetti tarkoittaa myös sitä, että tutkimus on pätevä tutkimuksen kohteena olevan ilmiön kuvaajana. Tutkimuksessa tulosten ja tutkittavan asian välillä on osoitettava jokin yhteys.

Ronkaisen ym. (2011, 131-133) mukaan tutkimuksissa validiteetin peruskysymykset ovat: tutkiiko tutkimus sitä, mitä se sanoo tutkivansa, ovatko tutkimuksen tuottamat käsitteet ilmiötä kuvaavia, onko tieto tuotettu pätevästi ja päteekö se tutkimuskohteeseen. Nykyään validiteetin käsitteellä tarkoitetaan koko tutkimuksen ja tutkimusprosessin arviointia eikä enää

pelkästään tutkimustulosten ja todellisuuden jonkinlaista vastaavuutta. Huolellinen tutkimusprosessin kuvaaminen lisää luotettavuutta.

Luotettavuuden kannalta oli tärkeää jo opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa pohtia ja punnita erilaisia vaihtoehtoja, jotka liittyivät opinnäytetyöhön. Näiden pohjalta tehtiin valintoja, jotka olemme pyrkineet selkeästi perustelemaan ja dokumentoimaan niin suunnitelmaan kuin lopulliseen opinnäytetyöhön. Mielestämme toiminnallisessa osuudessa käytetty valokuvatyöskentelytoimintamalli toimi lasten näkemysten selvittäjänä. Työskentely oli suunniteltu teoreettisen viitekehyksen pohjalta ja hyödyntäen opiskelijoiden aikaisempaa kokemusta opinnäytetyön menetelmien käytöstä. Lisäksi käytetyt menetelmät valittiin opinnäytetyön kohderyhmälle eli lapsille soveltuviksi, mikä paransi tutkimuksen luotettavuutta. Myös jokaisen toteutuskerran jälkeinen tarkka kirjallinen dokumentointi toteutuskerran kulusta, havainnoista sekä tavoitteiden saavuttamisesta minimoi virheiden määrän.

8.5 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyön aikana tuli ajatuksia siitä, miten samanlaista projektia voitaisiin kehittää jatkossa. Lasten osallisuutta työskentelyn aikana voitaisiin parantaa ottamalla heidät esimerkiksi mukaan näyttelyn suunnitteluun ja pystyttämiseen. Näin lapset pääsisivät myös vaikuttamaan siihen, kuinka heidän teoksensa ovat esillä. Lisäksi lapset voitaisiin ottaa mukaan teosten teemoitteluun, sillä heillä saattaisi olla niistä aivan erilainen näkemys kuin aikuisilla.

Opinnäytetyön tulokset välitetään Välittävät Valittavat Verkostot -hankkeelle. Jatkotutkimusaiheena voitaisiin esimerkiksi tutkia, miten lapset kokevat osallisuutensa muuttuneen valokuvatyöskentelyn aikana. Lisäksi mielestämme olisi mielenkiintoista tietää eroavatko eri-ikäisten lasten näkemykset Suvelan alueen kehittämisestä.

Lähteet

- Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus. 2013. Verkostomainen toimintatapa lähion kehittämissä. Viitattu 12.12.2013. [http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/Lahiokehittamisen_tietopankki/Ympariston_viihtyisyys_ ja_ alueiden_ sisaine_n_toimivuus/Verkostomainen_toimintatapa_lahion_kehiti\(500\)](http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/Lahiokehittamisen_tietopankki/Ympariston_viihtyisyys_ ja_ alueiden_ sisaine_n_toimivuus/Verkostomainen_toimintatapa_lahion_kehiti(500))
- Espoon kaupunki. 2012. Espoon kaupungin hakemus asuinalueiden kehittämisohjelmaan 2013-2015.
- Espoon kaupunki, a. 2013. Espoon varhaiskasvatussuunnitelma - Kestävemmän elämäntavan alkupolulla. Viitattu 1.10.2013. Verkkodokumentti.
- Espoon kaupunki, b. Kirstin päiväkotit. Viitattu 10.9.2013. http://www.espool.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_ koulutus/Paivahoito/Paivakodit/Kunnalliset_paivakodit/Espoon_keskus/Suvelan_alue/Kirstin_paivakoti
- Espoon kaupunki, c. Suvelan alue. Viitattu 10.9.2013. http://www.espool.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_ koulutus/Paivahoito/Paivakodit/Kunnalliset_paivakodit/Espoon_keskus/Suvelan_alue
- Harju, V. 2009. Lapsi linssin takana -valokuvaus lastensuojelun työvälteenä. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: PS-kustannus, 228-237.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, J. 2011. Suvela tilastoissa ja asukkaiden kokemana. Helsinki: Aalto Print. Tutkimusraportti. Viitattu 7.9.2013. http://lib.tkk.fi/TIEDE_TEKNOLOGIA/2011/isbn9789526042510.pdf
- Hotari, K-E., Oranen, M. & Pösö, T. 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, 117-132.
- Juujärvi, S. 2013. Välittävät Valittavat Verkostot -hankkeen esittely. Laurea-ammattikorkeakoulu. Espoo.
- Karlsson, L. 2005. Sadutus: Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. 2. korjattu ja täydennetty painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Karlsson, L. 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: FERA Suomen kasvatustieteellinen seura ry, 17-63.
- Kiilakoski, T. 2007. Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Hakapaino Oy, 8-24.
- Komulainen, T. 2012. Torstai on toiveita täynnä. Lasten osallisuuden vahvistaminen päiväkotit Mukuteekin toiminnassa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 16.9.2013. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/40475/komulainen_tanja.pdf?sequence=1.
- Korpinen, R. 2013. Päiväkodin esittely Kirsti. Email ritva.korpinen@espoo.fi 21.11.2013. Tuostettu 3.12.2013.

Lapsiasiavaltuutettu. Lasten ja nuorten osallistumisen kannalta keskeiset lait. Viitattu 05.09.2013. <http://www.lapsiasia.fi/433>

Laurea-ammattikorkeakoulu 2011. Laurean opinnäytetyöohje 30.5.2011.

Lindblom-Ylänne, S., Niemelä, R., Päivänsalo, T.-M. & Tynjälä, P. 2006. Lukion psykologia 2, 1.-4.painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi.1.-2 painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mäkitalo, A.-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B (toim.). 2011. Löytöretkellä osallisuuteen: Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Yliopistopaino. Viitattu 4.12.2013.
http://www.socca.fi/files/1373/Loytoretkella_osallisuuteen_kehittamista_ja_tutkimista_paivakodin_arjessa_II.pdf

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2012. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 4. muuttamaton painos. Helsinki: Kirjapaja.

Nykanen, N. 2013. Kuuluuko lapsen ääni Suvelan päiväkodissa?: esiopetusikäisten lasten kokemuksia osallisuudesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 4.12.2013.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59734/Nykanen_Niina.pdf?sequence=1

Oranen, M. 2007. Mitä mieltä?/!. Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankeen raportti. Viitattu 13.9.2013.
<http://www.sosiaaliporssi.fi/File/5a3129ac-bd59-46c7-b95f-379d04d1457c/Osallisuusraportti+Oranen.pdf>

Palibroda, B., Kreg, B., Murdock, L. & Havelock, J. 2009. A Practical guide to photovoice. Sharing pictures, telling stories and changing communities. Viitattu 20.9.2013.
http://www.pwhce.ca/photovoice/pdf/Photovoice_Manual.pdf

Pesäpuu ry. 2010. Lasten, nuorten ja vanhempien palautelomakkeet. Viitattu 2.10.2013.
http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/lomakkeet/palautelomakkeet/palautelomake_ohje.pdf

Pyökkimies, M. 2009. Lasten osallisuus suomalaisissa varhaiskasvatustaohjaavissa asiakirjoissa. Jyväskylän yliopisto. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Viitattu 2.10.2013.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22634/URN_NBN_fi_jyu-200912134515.pdf?sequence=1

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rusanen, S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Rusanen, S. Välimäki & A.-L. Välimäki (toim.) Helsinki: Yliopistopaino Oy, 48-54.

Salminen, K. 2013. Unelmieni päiväkotipäivä. Lasten osallisuuden mahdollistaminen Otsonpesässä. Metropolia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56319/Oppari-Valmis.pdf?sequence=1>

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Oppaita 56. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:26. Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi. Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunnan toimenpide-ehdotukset. Viitattu

tu 10.9.2013.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1082856&name=DLFE-15502.pdf

Unicef. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 05.09.2013.

http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2.painos. Helsinki: Tammi.

Välittävät Valittavat Verkostot. 2013. Tutkimussuunnitelma 2013-2015. Laurea Otaniemi.

Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. 2011. Suvela koettuna. PehmoGIS-kyselyn tuloksia. Viitattu 15.9.2013.

http://ytk.aalto.fi/fi/tutkimus/hankkeet/Suvela_PehmoGIS_uusi.pdf

Kuvat

Kuva 1. Teoksia päiväkodin näyttelystä.....	43
Kuva 2. Teoksia esillä Entressen kirjastossa.	43
Kuva 3. Teos, jossa penkkiin tehdään uusi istuin puusta.	44
Kuva 4. Lapsen muutosideana peittää sotku keltaisella maalilla.	44
Kuva 5. Lapsen teos, jossa kivi muutetaan kilpikonnaksi.	45
Kuva 6. Lapsen muutosideassa vesilätäkköön tuli kaloja.	45
Kuva 7. Oikeiden liikennevalojen lisäksi haluttiin matalammat leikkiliikennevalot.	46
Kuva 8. Teos, jossa toivottiin kentälle keinuja ja potkulautoja.	46
Kuva 9. Teoksessa roskapussit haetaan pois.	47
Kuva 10. Teos, jonka aiheena on väärässä paikassa olevat roskat.	47

Taulukot

Taulukko 1: Valokuvauskerran palautteet.....	37
Taulukko 2: Kuvatekstikerran palautteet.....	38
Taulukko 3: Muutosideoiden toteutuskerran palautteet.....	40
Taulukko 4: Aikuisten palautteet	41

Liitteet

Liite 1 Huoltajan suostumus	59
Liite 2 Palautelomake lapsille	60
Liite 3 Palautelomake aikuisille	62
Liite 4 Diplomi	64
Liite 5 Pelin ohje.....	65

Liite 1 Huoltajan suostumus

Hyvä huoltaja,

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Laurea-ammattikorkeakoulusta, Otaniemen toimipisteestä. Teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Kirstin päiväkodin kanssa.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen tutkimus, jossa selvitämme valokuvaus- ja sadutusmenetelmien avulla mitkä asiat lasten mielestä kaipaavat alueella kehittämistä ja millaista muutosta lapset alueelle haluaisivat. Tarkoituksemme on auttaa lapsia ilmaisemaan mielipiteitään valokuvauksen ja sadutuksen avulla ja näin lisätä heidän osallisuuttaan Suvelan alueen parantamiseksi.

Lapset valokuvaavat vain paikkoja ja asioita, joten lapset eivät itse näy kuvissa. Lasten ottamista kuvista sekä heidän saduista järjestetään näyttely esim. päiväkodilla tai Suvelan asukaspuiston tiloissa. Lasten nimiä tai muitakaan tietoja ei laiteta julkiseksi näyttelyyn.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus kullekin lapselle koostuu viidestä toteutuskerrasta ja eivät vaadi lapselta mitään erityistaitoja. Toteutuskerrat pidetään lapsen päiväkotipäivän aikana lokka-marraskuussa 2013. Jokaisella toteutuskerralla läsnä on meidän lisäksi ainakin yksi päiväkodin työntekijä.

Kerromme mielellämme lisätietoa opinnäytetyötämme koskien. Voitte soittaa tai laittaa viestiä:

Tiina Wuorinen

040 866****

tiina.wuorinen@laurea.fi

Jotta lapsenne voi osallistua toimintaan, tarvitsemme siihen suostumuksenne. Täytäkään tämän lapun ja palautat sen päiväkodille viimeistään ma 7.10.2013

Lapsen nimi ja ryhmä _____

Lapseni saa osallistua järjestämäämme toimintaan ja lapsen tuotoksia saa laittaa esille näyttelyyn:

Kyllä Ei

Vanhemman allekirjoitus ja nimenselvennys _____

Ystävällisin terveisin, Jonna Eronen ja Tiina Wuorinen

Liite 2 Palautelomake lapsille

Toteutuskerta

- valokuvaus
- kuvatekstit
- muutosideat
- näyttely

1. Miten viihdyit tänään?

2. Mitä pidit ohjelmasta?

3. Opitko uutta? (opinnäytetyön tekijöihin tutustuminen, ympäristön hahmottaminen, kameran käyttö...)

4. Saitko aikuiselta apua jos sitä halusit ja tarvitsit?

5. Saitko sanoa mielipiteesi?

6. Kuunneltiin sinua?

7. Mikä oli kivointa?

8. Mistä pidit vähiten?

9. Mitä olisi voitu tehdä toisin?

10. Haluatko sanoa vielä jotain muuta?

Kiitos palautteestasi!

Liite 3 Palautelomake aikuisille

Millä toteutuskerroilla olet ollut mukana?

1. toteutuskerta: tutustuminen
2. toteutuskerta: valokuvaus
3. toteutuskerta: kuvatekstien tekeminen
4. toteutuskerta: muutosehdotusten työstäminen
5. toteutuskerta: näyttely
- En millään toteutuskerralla

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Valitse yksi vaihtoehto.

1 täysin samaa mieltä, 2 jokseenkin samaa mieltä, 3 en osaa sanoa, 4 jokseenkin eri mieltä, 5 täysin eri mieltä

	1	2	3	4	5
1. Lapset tutustuivat opiskelijoihin	☐	☐	☐	☐	☐
2. Valokuvaus toimi menetelmänä lasten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
3. Lapset oppivat kameran käyttöä	☐	☐	☐	☐	☐
4. Lapset saivat mahdollisuuden tutustua lähialueeseensa	☐	☐	☐	☐	☐
5. Lapset saivat ilmaista mielipiteitään	☐	☐	☐	☐	☐
6. Lopputuotoksessa lasten ajatukset ja ideat tulivat esille	☐	☐	☐	☐	☐
7. Opinnäytetyön idea oli toimiva lasten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
8. Käytännönjärjestelyt olivat sujuvia (aikataulut, toteutus yms.)	☐	☐	☐	☐	☐

Muuta palautetta:

Kiitos palautteestasi!

Liite 4 Diplomi

DIPLOMI

_____lapsen nimi_____

Kiitos osallistumisesta projektiin
valokuvien parissa!

Toivottavasti otat jatkossakin
valokuvia ja työskentelet niiden kanssa

t. Jonna & Tiina

Ps. Muistathan, että teoksesi

ovat ihailtavissa Entressen

kirjastossa

25.11.2013 alkaen

Liite 5 Pelin ohje

Näyttelyn katselemisen jälkeen voitte halutessanne jatkaa valokuvatyöskentelyä kokoryhmän kanssa yhdistämistehtävän parissa 😊

Ohjeet:

1. Levitä kuvat pöydälle niin, että kaikki lapset näkevät ne.
2. Keskustelkaa yhdessä, mitä kuvissa näkyy ja missä kuva on mahdollisesti otettu.
3. Lue yksitellen kuvatekstit ja anna lasten kertoa, mihin kuvaan heidän mielestään teksti liittyy.
4. Katso vastaukset kuvien ja tekstien takapuolelta.